

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามหลักสภคหวัดธรรม ของศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่าย พลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมหางค์ อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาวิจัย ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสภคหวัดธรรม

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทราย มหางค์ อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารของนักวิชาการเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งได้นำมาเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

จากการประมวลเนื้อหาโดยแต่ละความหมายเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาจากนักวิชาการมานำเสนอ ดังนี้

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีประชาชนเข้าร่วมช่วยเหลือในกิจการป้องกันภัยฝ่าย พลเรือนมาโดยตลอด ต่อมาในช่วงต้นของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีกฎหมายรองรับการเข้าร่วมของ ประชาชนในครั้งนั้นคือ พระราชบัญญัติป้องกันภัยทางอากาศ พ.ศ. ๒๔๘๔^๑ มาตรา ๓๒ แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันภัยทางอากาศ บัญญัติว่า “ให้มีสันนิบาตช่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทางอากาศขึ้นสันนิบาตหนึ่ง มีสภาพเป็นนิติบุคคล ภายใต้ความควบคุมดูแลของกระทรวงกลาโหม มีวัตถุประสงค์จะแนะนำฝึกฝน อบรม ให้ประชาชนรู้จักเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยทางอากาศและจัดหาผู้ช่วยเหลือและอุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทาง

^๑เทศบาลตำบลบัวงาม,อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน,(อุบลราชธานี : โรงพิมพ์เทศบาลตำบล บัวงาม,๒๕๕๖), หน้า ๑๓.

อากาศ” มาตรา ๓๔ บัญญัติว่า “สมาชิกทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อบังคับของสนธิสัญญาโดยเคร่งครัด และมีสิทธิแต่งเครื่องแบบหรือประดับเครื่องหมาย” มาตรา ๓๖ บัญญัติว่า “ในกรณีขัดแย้งกันภัยทางอากาศและในกรณีฉุกเฉิน ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกของสนธิสัญญาหรือบุคคลใดให้มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหรือกิจการอื่นใดแล้วแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะเห็นสมควรและให้บุคคลเช่นนั้นมีฐานะเป็นเจ้าพนักงาน”

การเป็นสมาชิกสนธิสัญญาช่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทางอากาศในครั้งนี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในประเทศไทยเป็นในรูปอาสาสมัครที่เข้ามาช่วยเหลือประเทศในยามคับขัน เกิดขึ้นจากความเสียสละโดยแท้และอาสาสมัครสนธิสัญญาฯ ได้ช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ในด้านการบรรเทาสาธารณภัยทางอากาศได้อย่างมาก และสมาชิกอาสาสมัครได้ทำงานอย่างเต็มที่น่ายกย่องสรรเสริญเป็นอย่างยิ่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านพ้นไป สนธิสัญญาช่วยป้องกันภัยทางอากาศก็ซบเซาลง เนื่องจากสถานการณ์ได้กลับเข้าสู่สภาพปกติ อันนี้จะเป็นผลชี้ให้เห็นว่า เมื่อบ้านเมืองอยู่ในสภาพปกติไม่มีสงคราม ประกอบกับทั้งสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่มีภัยธรรมชาติที่มากนัก ประชาชนจึงขาดความกระตือรือร้นในการเตรียมการป้องกันภัย ซึ่งในความจริงแล้วยังมีภัยอื่นที่อาจเกิดขึ้นได้และสามารถทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงได้เสมอ

อาสาสมัครที่มีลักษณะคล้ายกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ได้รับการกระตุ้นอีกครั้งหนึ่งและได้มีการฝึกอบรมอย่างกว้างขวาง โดยกองบังคับการตำรวจดับเพลิง ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นโดยใช้ชื่อว่า “อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย” เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ การฝึกอบรมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย การฝึกเน้นด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยการปฐมพยาบาล ซึ่งเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในกิจการด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและระงับสาธารณภัยต่างๆ ให้กับประชาชนเป็นการช่วยให้งานด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนให้เผยแพร่ออกไป แต่การดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยนั้น ข้อสังเกตว่าได้กระทำไปตามจำนวนของผู้เข้าสมัครฝึกอบรมแต่ไม่ได้มีการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถและยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับอาสาสมัครกลุ่มนี้

ในปี พ.ศ.๒๕๑๙ กองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้พิจารณาเห็นว่าในสถานการณ์ในขณะนั้น ทั้งภายในและภายนอกประเทศ อยู่ในสภาวะไม่ปลอดภัยประเทศมหาอำนาจได้พัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก อำนาจในการทำลายล้างมหาศาล ประกอบกับความแตกแยกทางอุดมการณ์การเมืองของประเทศมหาอำนาจ จึงเป็นเหตุให้มีการแบ่งการเมืองของโลกออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ประเทศโลกเสรี ประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ และประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรือประเทศเป็นกลางทำให้โลกอยู่ในสภาพการณ์ที่เรียกว่า “สงครามเย็น” (Cold War) คือสภาพที่อยู่ในระหว่างสงครามแต่ไม่มีการประกาศสงคราม ไม่ใช้กำลังอาวุธเข้าต่อสู้กันโดยตรง จะเป็นลักษณะสงครามตัวแทนในการต่อสู้และประหัตประหารกัน สถานการณ์นี้ย่อมก่อให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองและเกิดสงครามภาคพื้นทวีป (Conventional Warfare) สงครามกองโจรเกิดขึ้นตามส่วนต่างๆ ของโลกอยู่ทั่วไป อันจะสามารถเป็นชนวนนำไปสู่สงครามเต็มรูปแบบได้ในที่สุด ในส่วนของประเทศไทยก็ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบภายในขึ้นเช่นกัน กล่าวคือ

ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบภายในประเทศจากความแตกแยกทางแนวความคิดและอุดมการณ์ที่ต่างกัน โดยแบ่งเป็น สองฝักสองฝ่าย คือ ฝ่ายโลกเสรี และฝ่าย สังคมนิยม (คอมมิวนิสต์) นับตั้งแต่เริ่มมีการใช้กำลังต่อสู้กันครั้งแรก เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๘ ที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนมในขณะนั้น โดยเรียกว่า “วันเสียงปืนแตก”จากนั้นเป็นต้นมา ได้มีการต่อสู้กันตามภูมิภาคต่างๆ อีกทั้งเหตุการณ์ปราบปรามขบวนการนักศึกษาครั้งใหญ่เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จนต้องเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.) เพื่อต่อสู้กับรัฐบาล ทำให้สถานการณ์มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆทำให้เกิดความเดือดร้อน ความหวาดกลัวและความหวาดระแวงขึ้นในสังคมเป็นอย่างมาก อีกทั้งเกิดภัยพิบัติขึ้นเป็นประจำ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทางราชการด้านความมั่นคงและการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยจึงเห็นว่าน่าจะได้มีการฝึกอบรมประชาชนให้มีความรู้ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นอกจากนี้ยังจะได้มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนคอยเป็นกำลังสำคัญที่จะสามารถระดมกำลังให้ช่วยป้องกันหรือบรรเทาภัยต่างๆเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดตั้งมวลชนเพื่อเสริมงานด้านความมั่นคง ประกอบกับเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ได้มีการปฏิรูปการปกครอง โดยมีพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแทนรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมทย์ ต่อมาในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๙ คณะปฏิรูปชุดนี้ก็ได้สั่งการไปยังกระทรวงมหาดไทยให้จัดทำโครงการเสริมความมั่นคงของชาติขึ้น กระทรวงมหาดไทยได้สั่งกรมการปกครองให้ดำเนินการเรื่องนี้ด่วน โดยกรมการปกครองได้เสนอโครงการเกี่ยวกับการเสริมความมั่นคงไปยังคณะปฏิรูปหลายโครงการ โครงการฝึกอบรม อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นโครงการหนึ่งในหลายโครงการที่ได้เสนอไป ต่อมาคณะปฏิรูปได้ส่งโครงการของกรมการปกครองทั้งหมดไปให้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)พิจารณา เลขาธิการสภาความมั่นคงได้พิจารณาเห็นว่า โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นโครงการที่น่าสนใจและจะเป็นโครงการเสริมแผนการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของคณะกรรมการเตรียมพร้อมแห่งชาติต่อมา โครงการนี้ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการเตรียมพร้อมแห่งชาติแล้วเสนอไปยังรองนายกรัฐมนตรี (พลเอกบุญชัย บำรุงพงศ์) เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติต่อไป ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๐ ให้ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๒๐ ได้มีโครงการทดลองฝึกอบรม อปพร. ใน ๑๔ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี เลย หนองคาย นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ตาก น่าน เชียงราย พิชณุโลก และปราจีนบุรี ตามโครงการฝึกอบรมจังหวัดละ ๒๕๐ คน (ปรากฏว่าบางจังหวัดให้ความสนใจเป็นพิเศษ มีอาสาสมัครเข้ารับการฝึกอบรมมาก จังหวัดจึงขอเพิ่มอาสาสมัครเข้ารับการฝึก เช่น จังหวัดหนองคาย มีผู้เข้ารับการฝึกเป็น อปพร. ทั้งสิ้น ๓๖๐ คน) ในขั้นทดลองนี้จะมี อปพร. ทั้งสิ้นกว่า ๓,๕๐๐ คน^๒

^๒ ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยไทยอาสาสมัครป้องกันชาติ พ.ศ.๒๕๒๑ ประกาศใช้วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๒๑ โดยได้รวมกลุ่มอาสาสมัครรูปแบบต่างๆรวมทั้ง อปพร. ด้วย ใช้ชื่อว่า “ไทยอาสาป้องกันชาติ” ดังนั้น การฝึกอบรม อปพร. ก็หยุดไปชั่วขณะหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หลักสูตรการฝึกอบรม ทสพช. นับว่าใกล้เคียงกับหลักสูตร อปพร. มาก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติขึ้น ชื่อว่า “พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒” ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๒ จึงได้กำหนดเอาวันที่ ๒๒ มีนาคมของทุกปีเป็นวัน อปพร. โดยในมาตราที่ ๒๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขึ้นทุกเขตในกรุงเทพมหานคร และทุกอำเภอทั่วราชอาณาจักร เพื่อช่วยเหลือในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและในระหว่างที่กระทรวงมหาดไทยยังไม่ได้ออกระเบียบว่าด้วยการหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ก็ให้ใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยไทยอาสาป้องกันชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ บังคับแก่สมาชิกหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนไปก่อน กระทรวงมหาดไทยได้ร่วมกับจังหวัด อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมือง ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการฝึกอบรม อปพร. มาเรื่อยจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้มีสมาชิก อปพร. ที่ผ่านการฝึกอบรมเพียง ๑,๓๙๐ คน ทำให้ไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติการกิจในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนได้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๑ จึงได้มีการกฎหมายรองรับหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขึ้นอย่างถูกต้อง โดยกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๑ และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๓๑ จึงทำให้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับ อปพร. เป็นไปอย่างมีระบบและมีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้องและได้มีการแก้ไขเรื่อยมาเรื่อยๆ เช่น พ.ศ.๒๕๔๐ พ.ศ.๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งสาระสำคัญของระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ได้มีการแก้ไข มีผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลทั่วประเทศมีฐานะเป็นศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักการจัดการสาธารณภัยที่เน้นบทบาทความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน^๓

ตามนัยพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กล่าวไว้ว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีชื่อย่อว่า อปพร. หมายความว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสมัครใจโดยไม่หวังผลประโยชน์หรือสิ่งตอบแทนในการป้องกันและบรรเทาอันตรายหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีมาเป็นสาธารณะ เช่น อัคคีภัย ภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรม^๔

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้ความหมายของ สาธารณภัย ไว้ว่า หมายถึง ภัยหรืออันตราย ที่ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งอื่นๆ อย่างรุนแรง สาธารณภัย

^๓ เทศบาลตำบลบัวงาม, อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, , หน้า ๒๐.

^๔ โกสินทร์ เกษทอง, “อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)”, **เทศาภิบาล**, ปีที่ ๘๗ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๓๕) : ๒๔.

แบ่งตามลักษณะการของเกิดหรือสาเหตุได้เป็น ๒ ประเภท คือ สาธารณภัยธรรมชาติ และสาธารณภัยจากมนุษย์ ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

๑. ภัยที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก
๒. อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาหรือทุกสถานที่อย่างกะทันหันหรือค่อย ๆ เกิดขึ้น
๓. เป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน
๔. เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ
๕. เกิดความต้องการในสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างรีบด่วนสำหรับผู้ประสบภัย^๕

จากความหมายดังกล่าว เบื้องต้นสรุปได้ว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กำเนิดมาจากอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย เป็นภารกิจหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการระงับภัย การป้องกันภัย และการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภัยแก่ผู้ที่ประสบภัยทั้งจากภัยธรรมชาติ และภัยจากมนุษย์ ให้เกิดความสูญเสียอย่างน้อยที่สุด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในกิจการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมาโดยตลอด และยังมี การจัดอบรมของกระทรวงมหาดไทยหลายโครงการ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในกิจการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยของสังคม

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เทศบาลตำบลบัวงาม, (๒๕๕๖, หน้า ๑๓)	กำลังสำคัญที่จะสามารถระดมกำลังให้ช่วยป้องกันหรือบรรเทาภัยต่างๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น
ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, (๒๕๕๖, หน้า ๑๒)	เป็นโครงการหนึ่งของกรมการปกครอง ในการเสริมความมั่นคงของชาติ
พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒ (โกสินทร์ เกษทอง, ๒๕๓๕, หน้า ๒๔)	บุคคลผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสมัครใจโดยไม่หวังผลประโยชน์หรือสิ่งตอบแทนในการป้องกันและบรรเทาอันตรายหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีมาเป็นสาธารณะ เช่น อัคคีภัย ภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรม

^๕สุพิชชา ณ ป้อมเพ็ชร, สาธารณภัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา www.ipesp.ac.th/learning/supitcha/html/B1-1-5.html, [วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๗]

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและประมวลเนื้อหาแนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มาเสนอในประเด็นข้างต้น ดังนี้

ประเทศไทย ได้เผชิญกับสาธารณภัยตลอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และพบว่าภัยต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอุทกภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม และประเทศไทยโดยรวมตลอดมา การจัดการสาธารณภัยที่ผ่านมาเน้นในเชิงตั้งรับยังไม่เพียงพอ ต้องมีการเตรียมความพร้อมที่ดี รวมทั้งการดำเนินการเพื่อลดปัจจัยที่สร้างความเสี่ยงซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังมีความรู้ความเข้าใจในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย อยู่ในขอบเขตที่จำกัด จึงมีความจำเป็นในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและหลักการ ตลอดจนวิธีปฏิบัติในการลดความเสี่ยงโดยสามารถเริ่มได้ด้วยตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนในระดับภาครัฐและ ภาคการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากสาธารณภัยเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคนและหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงควรเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้สามารถช่วยกันสร้างสังคมที่มีความพร้อมรู้รับและปรับตัวเพื่อลดโอกาสสูญเสียใดๆ หากเกิดสาธารณภัยขึ้นในอนาคต^๖

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้มีศูนย์ อปพร. ขึ้นในหลายระดับ ประกอบด้วย ศูนย์ อปพร. เทศบาล ศูนย์ อปพร. เมืองพัทยา ศูนย์ อปพร. เขตในกรุงเทพมหานคร ศูนย์ อปพร. อำเภอ/กิ่งอำเภอ ศูนย์ อปพร. จังหวัด และศูนย์ อปพร. กลาง โดยที่ศูนย์ อปพร. ดังกล่าวจะมีการวางสายบังคับบัญชา และการประสานงานระหว่างกันเป็นเครือข่ายครอบคลุมทั่วประเทศ โดยในแต่ละศูนย์จะมีผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาสมาชิก อปพร. ในสังกัดของตน นอกจากนี้ ภายในแต่ละศูนย์จะมีการแบ่งฝ่ายเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบและสามารถช่วยเหลือสนับสนุนกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย^๗

ในสถานการณ์ปกติมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้อาสาสมัครได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละด้าน ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะตั้งงบประมาณเพื่อการฝึกซ้อมแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เหมาะสมกับความเสี่ยงภัยแต่ละด้านรวมทั้งการฝึกอบรมจัดตั้งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และเป็นศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (ศูนย์ อปพร.) มีผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. สามารถดำเนินการฝึกอบรมเพิ่มจำนวนสมาชิก อปพร. ให้มีจำนวนเพียงพอตามความเหมาะสมตาม

^๖ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, **อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน ๒๕๕๔), หน้า ๗.

^๗ วสันต์ วรรณวโรทร และคนอื่นๆ , **มาตรฐานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙

ความจำเป็น รวมถึงการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถให้สอดคล้องกับ
ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีวิทยาการ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น^๘

อาสาสมัครเป็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก
อาสาสมัครแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. อาสาสมัครที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน เช่น อาสาสมัครสังคมสงเคราะห์แท็กซี่
อาสาสมัคร อาสาสมัครติดตามผลผู้เลิกติดยาเสพติด อาสาสมัครแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
อาสาสมัครทั้งหมดที่กล่าวนี้ดำเนินการโดยสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

๒. อาสาสมัครที่ดำเนินการโดยภาคราชการ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น^๙

จากสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ทำให้สาธารณสุขมีแนวโน้มที่จะทวี
ความถี่ของการเกิดมากขึ้น และมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันประเทศไทยได้มีการพัฒนา
ความก้าวหน้าและความเจริญในทุกๆ ด้าน ซึ่งส่งผลให้สาธารณสุขที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายและ
ซับซ้อนมากขึ้นเช่นกัน รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการสาธารณสุข
จึงได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๐ ขึ้น เพื่อให้เป็นกฎหมายหลัก
ในการบริหาร จัดการสาธารณสุข ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมา
โดยยกเลิกพระราชบัญญัติ ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติป้องกันและ
ระงับอัคคีภัย พ.ศ.๒๕๔๒ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ ตามพระราชบัญญัติการ
ปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและ
บรรเทาสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งได้ตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข
ให้มีภารกิจหลักในการ ดำเนินการป้องกัน บรรเทา ฟื้นฟูสาธารณสุขและอุบัติเหตุ^{๑๐}

จากแนวคิดดังกล่าว เบื้องต้นสรุปได้ว่า ทศนของผู้วิจัยในเรื่อง อาสาสมัครป้องกันภัย
ฝ่ายพลเรือน เป็นอาสาสมัครที่ถูกจัดตั้งเป็นศูนย์ อปพร.ขึ้น มีการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ
และได้มีการกำหนดจัดฝึกอบรม อปพร. เพื่อให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามแผนป้องกันและบรรเทา
สาธารณสุขในแต่ละด้าน และสถานการณ์ในสังคมไทยปัจจุบันยังคงมีภัยต่างๆ อย่างต่อเนื่องทั้งทาง
ธรรมชาติ และภัยจากการกระทำของมนุษย์ และยังทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จึงต้องม
ีการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเกิดขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนและเพื่อนมนุษย์ ให้เตรียมความ
พร้อมและรับมือกับทุกสถานการณ์จากภัยต่างๆ ได้ทันท่วงที

^๘ อติศักดิ์ เทพอาสน์ และคนอื่นๆ, คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสา
ธารณภัย, (กรุงเทพมหานคร : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๙.

^๙ อติสร บำรุงญาติ, การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกัน
และบรรเทาสาธารณสุขศึกษากรณีของอำเภอเขาสมิงจังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (๒๕๕๐) หน้า ๒๐.

^{๑๐} จิรฉัตร หยุคง, ความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบล
หาดพันไกร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราช
ภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๔) หน้า ๒๓.

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, (๒๕๕๔, หน้า ๗)	การเผยแพร่องค์ความรู้ต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและหลักการ ตลอดจนวิธีการลดความเสี่ยงโดยสามารถเริ่มได้ด้วยตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนภาครัฐ เพราะสาธารณภัยเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคนและหน่วยงานทุกภาคส่วนจึงควรเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างสังคมให้มีความพร้อม รู้รับ และปรับตัว เพื่อลดโอกาสสูญเสียใดๆ หากเกิดสาธารณภัยขึ้นในอนาคต
วสันต์ วรรณวโรทร และคณะ, (๒๕๕๐, หน้า ๙)	ระเบียบกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดให้มีศูนย์อพพร. ขึ้นในหลายระดับ โดยที่ศูนย์ อพพร. จะมีการวางสายบังคับบัญชาและการประสานงานระหว่างกันเป็นเครือข่ายครอบคลุมทั่วประเทศ
อดิศักดิ์ เทพอาสน์ และคณะ, (๒๕๔๗ หน้า ๖๙)	ในสถานการณ์ปกติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะตั้งงบประมาณเพื่อการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เหมาะสมกับความเสี่ยงภัยแต่ละด้าน รวมทั้งการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีวิทยาการเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น
อดิสร บำรุงญาติ, (๒๕๕๐, หน้า ๒๐)	อาสาสมัครเป็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่ประชาชนสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก โดยแบ่งออกเป็น ๑. อาสาสมัครที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ๒. อาสาสมัครที่ดำเนินการโดยภาครัฐราชการ
จิรฉัตร หยุคง, (๒๕๕๔, หน้า ๒๓)	รัฐบาลได้ตระหนักถึงโครงการเสริมความมั่นคงของชาติว่ามีความสำคัญของการบริหารจัดการสาธารณภัย จึงได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ขึ้น เพื่อให้เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัย และได้จัดตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีการกิจหลักในการดำเนินการป้องกัน บรรเทาฟื้นฟูสาธารณภัย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม

สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชนมีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปเป็นการปลูกไมตรี เต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข^{๑๑} ดังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติ ตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเองและทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นความรู้อันบริสุทธิ์เป็น ธรรมโอสถนนานเอกที่สามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อใจปราศจากสิ่งเหล่านี้ ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์มีอานุภาพและ เกิดเป็นความเมตตา กรุณา ปราณี มีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกันดังที่สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน สังคหวัตถุสูตร ว่า^{๑๒}

ทานญจ เปยวชชญจ อตถจริยา จ ยา อิธ สมานตตตจ จ ฌเมสสุ ตตถ ตตถ ยถารหิ.

“การให้ทาน การพูดไพเราะ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ในโลกนี้ ความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอในธรรมทั้งหลายนั้น ตามควร”

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารของนักวิชาการเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งได้นำมาเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของหลักสังคหวัตถุธรรม

จากการประมวลเนื้อหาความหมายของหลักสังคหวัตถุธรรม ผู้วิจัยได้นำเสนอ ดังนี้
สังคหวัตถุ ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน สังคหวัตถุสูตร ว่า^{๑๓} ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ^{๑๔} (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ คือ

- ๑) ทาน คือ การให้
- ๒) เปยยวัชชะ คือ วาจาเป็นที่รัก
- ๓) อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์
- ๔) สมานตตจ คือ การวางตนสม่ำเสมอ

สังคหวัตถุเป็นวิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พูดง่ายๆ สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคนนั่นเอง มีทั้งหมด ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่นกสมณะชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีล เพื่อขจัดความโลภหรือความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และการ

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๗

^{๑๒} อจ. จตุกก. (บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗

^{๑๓} อจ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๖๕/๓๘๑.

^{๑๔} อจ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐.

ให้เพื่อสงเคราะห์หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น การทำทานโดยให้สังคหวัตถุนี้ ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การเฉลี่ยหรือแบ่งให้จากส่วนที่คนมีอยู่ มิใช่ให้มากมายจนไม่เหลือ หรือให้จนผู้รับรำรวย จุดประสงค์ เน้นที่การแสดงอัธยาศัยไมตรีมากกว่าความมากหรือน้อยของวัตถุที่ให้ เพราะฉะนั้น คนยากจนหรือ คนที่มีวัตถุสิ่งของเล็กน้อยก็สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอรรถภาพของตน เช่น การแบ่งปัน อาหารให้เพื่อน แบ่งปันเครื่องเขียนให้เพื่อน เป็นต้น คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิต ไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๒. ปิยวาจา ได้แก่ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี ปิยวาจา ทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้ คำพูดมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) คำพูดที่พูดออกไปแล้วคนฟังเกลียด เช่น คำหยาบ คำด่า คำประชด คำกระทบ กระทบเทียบ คำแดกดัน คำสบถ เป็นต้น คำพูดเหล่านี้เรียกว่า "อัปปิยวาจา"

(๒) คำพูดที่พูดออกไปแล้วทำให้คนฟังรัก เช่น คำอ่อนหวาน คำชมเชยจากใจจริง คำพูดที่ชวนให้เกิดความสมัครสมานไมตรี เป็นต้น

๓. อัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็น ประโยชน์ และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าใน สังคมที่ตนอาศัยอยู่ อย่างคำพังเพยที่ว่า "อยู่บ้านท่านอย่างหนึ่งดูตาย ปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น" หรือ "อยู่ก็ให้เขาไวใจไปก็ให้เขาคิดถึง" คนที่ไม่นิ่งดูตายมีอะไรพอจะช่วยเหลือคนอื่นและสังคมได้ ก็เอาใจใส่ชวนช่วยช่วยเหลือตามสติกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำหมู่คณะให้ดังงาม" อยู่ที่ไหนก็สร้างความสำเร็จที่นั่น วิธีทำตนให้เป็นประโยชน์และทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ อาจทำได้หลาย วิธี เช่น การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ เป็นบุตร ที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของ ประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา

๔. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย ๒ ประการ คือ

(๑) วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดา มารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ เป็นอยู่ และทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

(๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของ สังคม^{๑๕}

^{๑๕} หลักธรรมนำความรู้ , สังคหวัตถุ๔, [ออนไลน์], www.sites.google.com/site/hlakthrrm-nakhwamru/san-gkhh-watthu-4, [วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗].

สังคมไทยทุกวันนี้จำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้หลักธรรมในเรื่องของสังคหวัตถุ ๔ ให้มากๆ เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อหนุนกันในสังคม เพราะสังคมต้องการเยียวยาจากบาดแผลแห่งความขัดแย้ง ซึ่งสังคหวัตถุ มีอยู่ด้วยกัน ๔ ประการคือ

๑. ทาน หมายถึงการให้ การแบ่งปัน การจุนเจือ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ

๑.๑ อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของที่เปื้อนวัตถุ การช่วยเหลือด้วยสรรพกำลัง วังชาที่เรามีอยู่ เป็นต้น

๑.๒ อภัยทาน หมายถึงการให้อภัยกันและกัน ไม่พยาบาทจองเวรกันและกัน แม้แต่การให้อภัยศัตรูที่มามุ่งร้ายหมายขวิดเรา ก็ควรที่จะให้อภัย แต่บางคนกลับไม่เป็นอย่างนั้น กลับมีแนวคิดที่ว่า “บุญคุณต้องทดแทน แค้นต้องชำระ” “ที่เอ็งอย่าว่า ที่ข้าเอ็งอย่าไวย” ซึ่งถ้าหากว่าเรามองข้ามตรงนี้ และหันไปสมทานหลักอภัยทานเราก็จะได้หลักที่ว่า “บุญคุณต้องทดแทน ความแค้นต้องให้อภัย” และปรัชญาจีนกล่าวว่า “วางดาบประหาร สำเร็จเป็นอรหันต์”

๑.๓ ธรรมทาน หมายถึง การแนะนำในสิ่งที่ดี ทานข้อนี้ถือว่ามียอดมากกว่าทานอื่นๆ ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรับรองว่า “การให้ธรรมะเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง”

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักธรรมในเรื่องของทานมีหลายแห่งเช่น บุญกิริยาวัตถุ ๓, บารมี ๑๐, ทศพิธราชธรรม, เป็นต้น และทานก็เป็นหนึ่งในหลักธรรมของสังคหวัตถุ ๔ อีกด้วย

๒. ปิยวาจา ปิย แปลว่า น่ารัก, วาจา แปลว่า การพูด

หมายถึง การพูด การจา ด้วยถ้อยคำสัจ ไม่พูดปด มดเท็จ และกล่าวด้วยคำไพเราะ เสนาะหู คือ "ปากหวาน ขานไพเราะ" เจรจาด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ซึ่งเป็นคำที่ฟังแล้วระรื่นหู ไม่แสบหู อันเป็นการทำลายมิตรและไม่สร้างศัตรู เพราะทุกคนต่างก็ชอบฟังคำหวานและขานไพเราะทั้งนั้น คำพูดนั้นเมื่อเราพูดไปแล้วมันจะเป็นนายของเรา ฉะนั้นเราก่อนพูด ควรคิดไตร่ตรองว่าคำพูดนั้นเป็นคำแสลงหรือไม่ ทิ่มแทงใจคนอื่นหรือไม่ และคำพูดนั้นถ้าหากว่าคนอื่นมาพูดกับเรา มันเป็นคมมีด คมดาบมาทำร้ายอันตรายหลังจากได้พูดไปแล้วหรือไม่

๓. อัตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ หมายความว่า การทำตนให้มีค่า ไม่ว่าเราจะสูง ต่ำ ดำ ขาว เป็นเพียงแค่นครธมดา แต่ว่ามีค่าต่อสังคม ก็ถือว่าเขาผู้นั้นทำตนให้เป็นมนุษย์ ทำตนให้เป็นสัตว์ประเสริฐได้ อัตถจริยามีความหมาย ๒ ประการ คือ

๑. การประพฤติตนไม่ให้เดือดร้อน

๒. การไม่ระรานหรือเบียดประโยชน์ของบุคคลอื่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ

อัตถจริยา เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและต่อผู้อื่น ไม่เล็งเห็นประโยชน์ของตนจนก้าวล่วงเบียดเบียนผู้อื่น เพื่อสนองความต้องการของตน ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในคัมภีร์ธรรมบท ขุททกนิกายว่า

อุตตถถิ ปรตเถน

พหุนาปิน หาปเย

อุตตถตถมภิญญาย

สทตถปฺปสุโต ลียา

แปลว่า บุคคลไม่ควรทำประโยชน์ตนให้เสียไป (แม้แต่น้อย) เพราะประโยชน์ผู้อื่น แม้มาก (ต่อเมื่อ) รู้แจ้งประโยชน์ตนก่อนแล้ว จึงควรชวนช่วยในประโยชน์ผู้อื่น

๔. สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ไม่ใช่พอตัวเองได้ดิบได้ดี ก็ลืมเพื่อนพ้องน้องพี่ ญาติสนิทมิตรสหาย ที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลเรา มีความหมาย ๒ ประการคือ

- ๑) การวางตัวในสถานะ เช่น การวางตัวในครอบครัว การวางตัวในสังคม เป็นต้น
- ๒) การประพฤติตนอยู่ในความเสมอภาค เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนสนิทมิตรสหาย ไม่ข่มขู่ ฟ้องนาย ขยายเพื่อน เป็นต้น

สังคหัตถ์ ๔ เป็นเหมือนกุญแจนำชีวิต เข้มทิศนำสังคมให้ก้าวไปสู่สันติภาพ ความสงบสุข และลดการย่ำยีบีฑากันและกัน มองเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งมีชีวิตที่จะคอยดำรงช่วยเหลือ ไม่มองเพื่อนมนุษย์ด้วยกันคือเหยื่อที่จะคอยเอารัดเอาเปรียบกัน^{๑๖}

สังคหัตถ์ ๔ คือหลักธรรม ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน ประกอบด้วย^{๑๗}

๑. ทาน ให้ปัน คือ ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สิน สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่ารัก ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้ กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน

๓. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการต่างๆบำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาลดและช่วยปรับปรุงส่งเสริมใน ด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอารัดเอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหามาให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

การบริหารคนนี้มีสิ่งลึกลับอีก อย่างหนึ่ง คือ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ เราไว้วางใจเขา เรา รักเขา เราหวังดีต่อเขา อย่างนี้เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวน้ำใจ คงได้ยินได้ฟังมาแล้วจากหนังสือธรรมะ ทั่วไป เรื่อง สังคหัตถ์ - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ - การพูดจาไพเราะ - การบำเพ็ญประโยชน์ การทำตัวให้เป็นเกลอ หรือ เป็นเพื่อนมากกว่าที่จะเป็นนายหรือเรียกว่าความงดงามในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันเป็นเครื่องหวงเหนี่ยวให้เกิดความร่วมมือกันได้^{๑๘}

การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ สังคหัตถ์ ๔ คือ (๑) ทาน การให้ (๒) ปิยวาจา การรู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวาน (๓) อัตถจริยา รู้จักเกื้อกูลกัน (๔) สมานัตตตา รู้จักการวางตนสม่ำเสมอและให้เข้ากับคนอื่น โดยหลักธรรมนี้สามารถนำมา

^{๑๖} พระมหาสมชาย มหาวีโร, สังคหัตถ์ ๔ หลักธรรมแห่งการแบ่งปัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/371223>, [วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๗].

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด ,๒๕๕๐), หน้า ๒๕

^{๑๘} พุทธศาสนิกชน, บริหารธุรกิจแบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : อตัมมโย, มปป.), หน้า ๑๕.

ประยุกต์กับการทำงานและการสมาคมกับบุคคลต่างๆ ได้โดยผ่านพฤติกรรมตามธรรมชาติอันได้แก่ ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งด้านการทำงานและส่วนตัว ให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองและสนใจในทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอื่น ชมเชย และสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำงานดีและประพฤติดีและจัดให้มีการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดความรู้และสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ^{๑๙}

สังคหวัตถุ ๔ คือ สิ่งที่เป็นเครื่อง สงเคราะห์และยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ๔ ประการ

ทาน คือ การแบ่งปันวัตถุสิ่งของ รวมถึงอุปกรณ์ในการทำงานหรือเอกสารที่ใช้ในการทำงาน เช่น หากเพื่อนร่วมงานขาดเหลืออุปกรณ์สิ่งของ ก็นำมาแบ่งปันกันใช้การเริ่มต้นด้วยการแบ่งปันวัตถุสิ่งของภายนอก จะช่วยสร้างนิสัยให้บุคลากรในหน่วยงานมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการให้และรับ (Give and Take) เพราะนอกเหนือจากการแบ่งปันเรื่อง ของความรู้ ประสบการณ์ อันเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) แล้ว การแบ่งปัน เอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการทำงานก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้วงจรของความรู้มีการขับเคลื่อนโดยเป็นการแบ่งปันความรู้ที่เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ด้วย

ปิยวาจา คือ การแบ่งปันคำพูดดีๆ คำพูดที่ไพเราะ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดให้กำลังใจกัน ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า “ปิยวาจา” มีความสำคัญ มากต่อการจัดการความรู้ในองค์กรเพราะการจะนำเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในกระบวนการจัดการ ความรู้ เพื่อที่จะดึงความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาแลกเปลี่ยนกันนั้นต้องใช้ ลักษณะของการ “พูดแลกเปลี่ยนกัน” เป็นหลัก

อรรถจริยา คือ การแบ่งปันความรู้ การให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นสิ่งที่ ทำได้ยากกว่าการแบ่งปันความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ดังนั้น หากองค์กรใดสามารถปลูกฝังให้บุคลากรในองค์กรมี “อรรถจริยา” แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไปที่จะทำให้คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่ง ของการทำงาน เพราะเมื่อเพื่อนร่วมงานขาดความรู้ในเรื่องใด หรือต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ใน เรื่องใด ผู้ที่มีความรู้ก็จะแบ่งปันให้โดยไม่หวงความรู้ หรือถ้าไม่ได้ขาดความรู้ แต่ขาดกำลังคนเพื่อน คนอื่นๆ ก็ยินดีที่จะเข้าไปช่วยให้งานสำเร็จ หรืออาจเรียกได้ว่า ทำให้พนักงานในองค์กร เป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน

สมานัตตตา คือ การมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย การเป็นผู้มีความ สม่าเสมอ จริ่งใจต่อกันความเสมอต้นเสมอปลายจะช่วยให้เกิดความรู้สึกลอดดภัย ไม่ระแวงกัน และเป็นการ สร้างความไว้วางใจกัน เชื่อใจกัน (Trust) เพราะถ้าคนในองค์กรไม่มีความไว้วางใจกันหรือไม่เชื่อใจ กัน พนักงานก็จะไม่อยากรนำความรู้ประสบการณ์ เทคนิคในการทำงานต่างๆ มาแบ่งปันแลกเปลี่ยน

^{๑๙} นิติธัญญา สนั่นเมือง, คู่มือรวบรวมกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติดวินัยตาม บพัญญูนิติ พรบ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

เรียนรู้กัน ดังนั้น จึงถือได้ว่า “สมานัตตา” เป็นแรงกระตุ้นในระยะยาวที่จะ ผลักดันให้คนในองค์กร เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอในการร่วมแบ่งปัน ความรู้ต่างๆ จะช่วยให้ การจัดการความรู้ “มีชีวิต” อยู่เสมอ การที่พนักงานในองค์กรเป็นผู้ที่มีความ สม่ำเสมอจริงใจต่อกัน ถือเป็นนิสัยความรับผิดชอบอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ในการทำงานหากงานที่ทำ ประสบผลสำเร็จก็จะไม่แย่งกันเอาความดีความชอบใส่ตัวว่าฉันเป็นคนทำงานนั้นเอง หรือหากมี ข้อผิดพลาดเกิดขึ้น พนักงานก็จะไม่มีการกล่าวโทษกัน แต่จะช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น บรรยากาศของความร่วมแรงร่วมใจก็จะเกิดขึ้น พนักงานรู้สึกว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การทำงานของตนเองและองค์กรดีขึ้น^{๒๐}

ดังนั้น คุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจกันไว้ เสมือนหนึ่งสลักเพลลา รถ ถ้าหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจเหล่านี้ไม่มี บุคคลก็จะเป็นที่น่าเคารพ รักใคร่ ยกย่องนับถือ เราจึงต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่าในแต่ละฐานะ ที่เราเป็นอยู่นั้นมีหน้าที่ อะไรบ้าง เมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ นอกจากนี้เราก็ต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอ ปลายด้วยคือ เคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ดีอย่างไร แม้ว่าเราจะได้ดีไปได้ไปแล้ว ก็ต้องไม่ลืมตัว ยังคงปฏิบัติตัวเหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดี ก็ต้องแสดงออก ให้เขารับรู้ว่ามีเราความยินดีกับเขาอย่างจริงใจไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีเขา ถ้าทำได้อย่างนี้เราก็ ย่อม จะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนรอบข้าง ดังเช่นเรื่องของหัตถกอุบาสก ชาวเมืองอาฬวีผู้มี สังคหวัตถุธรรมประจำใจ ดังนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ อคคาพเวเจตีย์ ใกล้เมืองอาฬวี ครั้งนั้นแล หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวี มีอุบาสกประมาณ ๕๐๐ คนแวดล้อม เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ ประทับถวายบังคมแล้ว ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามหัตถกอุบาสก ชาวเมืองอาฬวีว่า ดูกรหัตถก บัณฑิตของท่านนี้ใหญ่ ก็ท่านสงเคราะห์บริษัทใหญ่ น้อยอย่างไร หัตถก อุบาสกชาวเมืองอาฬวีกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคได้ ทรงแสดง สังคหวัตถุ ๔ ประการไว้ ข้าพระองค์สงเคราะห์บริษัทใหญ่ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการ เหล่านั้น ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ข้าพระองค์รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยทาน ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ด้วยทาน ผู้นี้ควร สงเคราะห์ด้วยวาจาอ่อนหวาน ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ด้วยวาจาที่ อ่อนหวาน ผู้นี้ควรสงเคราะห์ ด้วยการประพาสสิ่งที่เป็นประโยชน์ ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ด้วย การประพาสสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวเสมอ ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ ด้วยการวางตัวเสมอ ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญก็โภกทรัพย์ในตระกูลของข้าพระองค์มีอยู่ ชนทั้งหลายจึงสำคัญถ้อยคำของข้าพระองค์ว่า ควรฟัง ไม่เหมือนของคนจนๆ พระผู้มีพระภาค : “ดีละ ดีละ หัตถก บัณฑิตของท่านเป็นอุบายที่จะ สงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้ จริงอยู่ใครก็ตามที่สงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอดีตกาล ก็ล้วนแต่ สงเคราะห์ ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่จักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอนาคตกาล ก็ล้วนแต่ จักสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่กำลังสงเคราะห์บริษัทจำนวนมาก ในปัจจุบัน ก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล” หลังจากนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมือง

^{๒๐} อรรถศิริ เกตุศรีพงษ์, “สังคหวัตถุ ๔ : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้”, (วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต) , ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๖๘ , (๒๕๕๐) : ๔๓ – ๔๖.

อาฬวี ที่พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เราใจให้อาจหาญแล้ว กลับลอบขโมยใจให้สดชื่นร่าเริงด้วย ธรรมิกถาแล้วลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณแล้วหลีกไป พระพุทธองค์ได้ทรงกล่าวถึงอานิสงส์ที่เกิดจากการสงเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) อัถจริยา (การประพฤติประโยชน์) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) อยู่เป็นประจำ เมื่อจุติจากเทวโลกมาแล้ว บุญที่เกิดจากการให้ทานเป็นประจำ จะทำให้ได้ลักษณะมหาบุรุษ คือ มีฝ่ามือและฝ่าเท้าอ่อนนุ่มและมีเส้นที่ข้อมพระองคูลีดกันเป็นรูป ตาข่ายดงามนำดูน่าชม และบุญที่เกิดจากการใช้ปิยวาจา นั้น จะทำให้มีพระชีวหาใหญ่ยาวและมี พระสุรเสียงดุจเสียงพรหม ตรัสดูเสียงร้องของนกการเวก ที่ชัดเจนแจ่มใส ไพเราะ ก้องกังวาน สามารถเหนี่ยวนำใจผู้ฟังให้ดื่มด่ำไปกับน้ำเสียงนั้น ส่วนอานิสงส์ของอัถจริยาและสมานัตตตานี้ จะทำให้มีญาติสนิทมิตรสหายตลอดจนพวกพ้อง บริวารมากมาย รวมถึงพระราช มหาอำมาตย์ เศรษฐี มหาเศรษฐี พ่อค้า ประชาชนทุกชาติทุก ภาษา ทั้งวรรณะต่างๆ ให้การยอมรับนับถือ ทั้งหมดจะมาเป็นพันธมิตร เป็นกัลยาณมิตร ที่ดีต่อกันและไม่ว่าจะไปที่ไหน ย่อมได้รับการปฏิสันถารเป็นอย่างดี นอกจากนี้สังคหวัตถุ ๔ ยังอำนวยประโยชน์ที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรมดังต่อไปนี้

๑. ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข
๒. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน
๓. เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควร

แก่ฐานะ

๔. เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี
๕. ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติที่เสื่อมเสียในสังคม จากการทบทวน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ ๔

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรนำมายึดเหนี่ยวนำจิตใจให้ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ มีน้ำใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามมีภัย พุดให้กำลังใจเพื่อนอยู่เสมอ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์อยู่เสมอ เห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมเต็มไปด้วยความรักและความสามัคคี

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๓, หน้า ๑๖๗)	คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคน และประสานหมู่ชน มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่ยรัก เป็นที่ชอบของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข
พระไตรปิฎก (อง.จตุกก (ไทย) ๒๑/๒๖๕/๓๘๑)	๑. ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส ๒. ปิยวาจา คือ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ๓. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้างโดยมุ่งในการทำตนให้เป็นประโยชน์และทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ๔. สมานัตตตา คือ การวางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม และการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น
พระสมชาย มหาวีโร, (๒๕๕๗)	๑. ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปัน สามารถแบ่งออกเป็น ๓ อย่างคือ อามิสทาน (การให้สิ่งของที่เป็นวัตถุ) อภัยทาน (การให้อภัยกันและกัน) และธรรมทาน (การแนะนำในสิ่งที่ดี) ๒. ปิยวาจา หมายถึง การพูด การจาด้วยถ้อยคำสัจ และกล่าวด้วยคำไพเราะเสนาะหุ ๓. อตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ โดยการประพฤติไม่ให้เดือดร้อน และการไม่ระรานหรือเบียดประโยชน์ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๒๕)	๑. ทาน ให้ปัน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่ารัก ๓. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่กันคือ ช่วยเหลือด้วยร่างกาย ๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย
พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๒๗, หน้า ๑๕)	๑. การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๒. การพูดจาไพเราะ ๓. การบำเพ็ญประโยชน์ ๔. การทำตัวให้เป็นเกลอ
นิตริญา สนั่นเมือง, (๒๕๔๖, หน้า ๕)	๑. ทาน การให้ ๒. ปิยวาจา การรู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวาน ๓. อตถจริยา รู้จักเกื้อกูลกัน ๔. สมานัตตตา รู้จักการวางตนสม่ำเสมอและให้เข้ากับคนอื่น
อรศิริ เกตุศรีพงษ์, (๒๕๕๐, หน้า ๔๓-๔๖)	๑. ทาน คือ การแบ่งปันวัตถุสิ่งของรวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานหรือเอกสารที่ใช้ในการทำงาน ๒. ปิยวาจา คือ การแบ่งปันคำพูดดีๆ คำพูดที่ไพเราะ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ๓. อตถจริยา คือ การแบ่งปันความรู้ การให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา คือ การมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหัตถธรรม

จากการประมวลเนื้อหาโดยแต่ละแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสังคหัตถธรรม ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาจากนักวิชาการมานำเสนอ ดังนี้

พระราชภาวนาจารย์ ได้กล่าวว่า ท่านทั้งหลายทราบหรือไม่ว่า การที่เราได้อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านทรงได้ให้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุขคือ สังคหัตถ์ ๔ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ข้อ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา^{๒๑} โดยมีรายละเอียดแต่ละข้อดังนี้

๑. ทาน คือการให้ เราจะเห็นว่าหลักธรรมหลายข้อของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะขึ้นต้นด้วย “ทาน” เพราะเราทุกคนล้วนมีกิเลส ซึ่งกิเลสตัวแรกที่มีก็จะเจอคือ ความอยากได้ เมื่ออยากได้ก็เกิดความไม่อยากให้ ดังนั้น ทานจึงมักอยู่เป็นข้อเบื้องต้นในหลักธรรมต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ทานในที่นี้มี ๒ ประการก็คือ ทานที่ให้เป็นบุญ ได้แก่ การสร้างกุศล บำเพ็ญบุญทั้งหลาย เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น และทานที่ให้เป็นคุณ ได้แก่ การให้สิ่งของการให้ของขวัญ เป็นต้น

ในเรื่องของบุญกุศล ถ้าเป็นการทอดกฐินถือเป็นการให้แบบ จาคะ แต่ถ้าความมุ่งหมายแบบสังคหัตถ์ ๔ เรามุ่งที่การให้แบบที่ ๒ คือให้เพื่อเป็นคุณ เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่มักขาดแคลนเมื่อเราไปช่วยเหลือ ก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันขึ้นมา

๒. ปิยวาจา การพูดวาจาที่ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความชื่นใจ เบิกบานใจ เช่น เราศึกษาธรรมะได้ข้อคิดดีๆ ก็นำสิ่งเหล่านี้ไปบอกคนที่เรารัก คนที่เรารู้จัก เป็นต้น สิ่งที่เราจะพูดนั้นต้องเป็นเรื่องจริง เป็นคำสุภาพ ไพเราะนึ่มนวล พูดออกไปแล้วเกิดประโยชน์ เวลาพูดก็ต้องพูดด้วยจิตที่มีเมตตา เช่นว่า ถ้าเราจะไปตักเตือนใคร เราก็เลือกคำอย่างดีไปบอกเขาไปบอกด้วยจิตที่เมตตาหวังดีต่อเขา เช่นเดียวกัน เมื่อเขามาบอกหรือตักเตือนเรา เราก็ต้องทบทวนว่าเขาอยากบอกอะไรกับเรา และหากเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่เราต้องปรับปรุงตัวให้ดีขึ้นเราก็ควรไปขอบคุณเขา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ว่า บุคคลที่มาแนะนำเราสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่เรา เมื่อเห็นเราผิดพลาดเรียกว่า “ผู้ชี้ขุมทรัพย์ให้” และสิ่งสุดท้ายที่ต้องพิจารณาในการพูดคือ ต้องเลือกเวลาในการพูดพูดให้ถูกกาลเทศะด้วย ถ้าจำเป็นต้องพูดในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม เช่น เวลาที่ผู้ฟังกำลังอารมณ์ไม่ดีหรือกำลังยุ่งนั้น เราก็ต้องเลือกคำให้ดีที่สุด

๓. อตถจริยา คือทำตนให้เป็นประโยชน์ บางครั้งในการทำงานอาจขาดกำลังแต่ถ้าเราช่วยกันงานที่ว่ายากก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้ถ้าเราร่วมมือกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เราเกิดรักความผูกพันของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์มี ๒ ประการ คือ ต้องทำตัวเราให้เป็นคนดี มีประโยชน์เสียก่อน และสร้างประโยชน์ให้คนอื่นรอบข้าง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสบุคคลไว้ ๓ ประเภท คือ

๑. อตถจริย ผู้ที่สร้างประโยชน์ ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน บุคคลแบบนี้ น่ายกย่อง น่าสรรเสริญ

^{๒๑} พระราชภาวนาจารย์, สังคหัตถ์ ๔ : หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ, บทความธรรมะ [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.dmc.tv>, [วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗].

๒. โฆษะบุรุษ บุรุษผู้ว่างเปล่า ไม่เอาอะไรเลย เฉยๆ ไม่ทำทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

๓. อนัตถัตถจารี ผู้ทำสิ่งไม่ใช่ประโยชน์ ถ้าเป็นเรื่องไม่ดี พวกนี้ชอบทำ การอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม เราต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่แล้งน้ำใจจึงจะเกิดความสุขได้ในสังคมนั้นๆ

๔. สมานัตตา การวางตนให้พอดีในหน้าที่ของตนอย่างสมอดันเสมอปลาย คือ วางตนให้เหมาะสมว่าตอนนี้เราอยู่ในฐานะอะไร เช่น พ่อก็มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก แม่ก็มีหน้าที่ดูแลบ้านดูแลครอบครัว ลูกเองก็มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน และเมื่อเราทำงาน ถ้ามีใครไม่ทำตามหน้าที่แล้วย่อมจะเกิดปัญหาเรื่องการก้าวร้าวหน้าที่กันตามมา จนอาจส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตขึ้นได้ อย่างนี้เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้การวางตนให้เหมาะสม จะช่วยให้ไม่ต้องระวาดระวางในการทำหน้าที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปลอดภัยและสบายใจ

สังคหัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประเภท^{๒๒} ได้แก่

๑. ทาน คือ การให้แบ่งปัน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่การเสียสละแบ่งปันช่วยสงเคราะห์ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และ ศิลปวิทยาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น คุณธรรมข้อนี้จะช่วยไม่ให้เป็นคนเห็นแก่ตัว

๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลชักจูงในทางที่ดีงาม แสดงความเห็นอกเห็นใจ เป็นกำลังใจ ให้รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจอันดี สมานสามัคคีให้เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ

๓. อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติสมอดันเสมอปลาย ในการปฏิบัติต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้แก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่น ไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

หลักคำสอนเกี่ยวกับสังคหัตถุ ๔ คือ หลักการสงเคราะห์หรือ กาสงเคราะห์กัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีลักษณะพฤติกรรมที่รู้จักแบ่งปัน รู้จักการให้ เสียสละยินดีในความสุขของผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูล ไกล่เกลี่ยความแตกแยกในหมู่คณะ บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา^{๒๓}

^{๒๒} พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๕๖.

^{๒๓} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ), ๒๕๒๕, หน้า ๓๙๕.

๑. ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พระพุทธเจ้ามุ่งธรรมทานมากกว่ามิสทาน ธรรมทาน คือ การให้คำแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ซึ่งช่องทางให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาให้ลุกล่วงไปด้วยตนเอง

๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารักนียบนบถือ พระพุทธเจ้าทรงเน้นว่า ต้องเป็นถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ที่ประกอบด้วยสัจจะ คือ ความจริงใจและต้องเกิดประโยชน์แก่ผู้เจรจาด้วย

๓. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น พระพุทธเจ้าเน้นที่โลกัตถจริยา คือ การทำคุณประโยชน์ให้แก่บุคคลในวงกว้าง ไม่จำกัดเฉพาะตนเองและญาติผู้ใกล้ชิด

๔. สมานัตตา คือ ความมีตนเสมอ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้เสมอต้นเสมอปลาย

สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ^{๒๔} ได้แก่

ทาน คือ การให้ การเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วย ความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูด ให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพื่อเจ้า

อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งได้แก่ ทาน คือการให้ ทั้งทานที่ให้เป็นบุญ และทานที่ให้เป็นคุณ ปิยวาจา คือการพูดวาจาที่ไพเราะ ฟังแล้วทำให้เกิดกำลังใจ อตถจริยา คือทำตนให้เป็นประโยชน์ แก่ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม สมานัตตตา คือวางตนให้เหมาะสม ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย หลักธรรม ๔ ประการนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสงบสุข

^{๒๔} ชนิกา ตูจินดา, สำเร็จงานได้ด้วยธรรม, [ออนไลน์], www.hrtotai.com/Articles/Index/887, [วันที่ 25 กันยายน 2557].

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักสัจจธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระราชภาวนาจารย์, (๒๕๕๗)	หลักธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข ๑. ทาน คือ การให้ การให้ทานที่เป็นบุญ ได้แก่การสร้างกุศล บำเพ็ญบุญทั้งหลาย และการให้ทานที่เป็นคุณ ได้แก่ การให้สิ่งของการให้ของขวัญ ๒. ปิยวาจา คือ การพูดวาจาที่ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความชื่นใจ เบิกบานใจ ๓. อตถจริยา คือ ทำตนให้เป็นประโยชน์มี ๒ ประการคือ ต้องทำตัวเราเป็นคนดี มีประโยชน์เสียก่อนและสร้างประโยชน์ให้คนอื่นรอบข้าง ๔. สมานัตตตา คือ การวางตนให้พอดีในหน้าที่ของตนอย่างสมอดันเสมอปลาย
พระมหาบุญเพียร บุญญวิริญ, (๒๕๕๔, หน้า ๕)	หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ๑. ทาน คือ การให้แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ แบ่งปัน ช่วยสงเคราะห์ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ๓. อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติสมอดันเสมอปลาย
พระธรรมโกศาจารย์, (๒๕๒๕, หน้า ๓๙๕)	หลักการสงเคราะห์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ๑. ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารักนิยมนับถือ ๓. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ๔. สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ชนิกา ตูจินดา, (๒๕๕๗)	หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ๑. ทาน คือ การให้การเสียสละหรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยาบคาย ๓. อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นการปฏิบัติการกิจในการจัดทำแผนแม่บทวางมาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนการป้องกันบรรเทาและฟื้นฟูจากสาธารณภัย โดยกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัย สร้างระบบป้องกัน เตือนภัย ฟื้นฟูหลังเกิดภัย และการติดตามประเมินผลเพื่อให้หลักประกันในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ในประเด็นของความหมายของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยได้ประมวลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย โดยมีสาระสำคัญดังนี้ สาธารณภัย หมายถึง ภัยหรืออันตราย ที่ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งอื่นๆ อย่างรุนแรง สาธารณภัย แบ่งตามลักษณะการของเกิดหรือสาเหตุได้เป็น ๒ ประเภท คือ สาธารณภัยธรรมชาติ และสาธารณภัยจากมนุษย์ ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้^{๒๔}

“สาธารณภัย” หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบ ต่อสาธารณชน ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

“ภัยทางอากาศ” หมายความว่า ภัยอันเกิดจากการโจมตีทางอากาศ

“การก่อวินาศกรรม” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวางหน่วยงานหรือระบบการ

^{๒๔} สุพิชชา ณ ป้อมเพ็ชร, สาธารณภัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา www.ipesp.ac.th/learning/supitcha/html/B1-1-5.html, [วันที่ 23 กันยายน 2557]

ปฏิบัติงานใดๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคลอื่นเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

จากความหมายดังกล่าว เบื้องต้นสรุปได้ว่า การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นภารกิจหนึ่งเกี่ยวกับการระงับภัย การป้องกันภัย และการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภัย แก่ผู้ที่ประสบภัยทั้งจากภัยธรรมชาติ และภัยจากมนุษย์ ให้เกิดความสูญเสียอย่างน้อยที่สุด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

ตารางที่ ๒.๕ ความหมายหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, (๒๕๕๗, หน้า ๕)	๑. สาธารณภัย หมายถึง ภัยหรืออันตรายที่ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งอื่นๆ อย่างรุนแรง ๒. ภัยทางอากาศ หมายถึง ภัยอันเกิดจากการโจมตีทางอากาศ ๓. การก่อวินาศกรรม หมายถึง การกระทำใดๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐหรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สำหรับประเทศไทย ได้เผชิญกับสาธารณภัยตลอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และพบว่า ภัยต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอุทกภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม และประเทศไทยโดยรวมตลอดมา การจัดการสาธารณภัยที่ผ่านมาเน้นในเชิงตั้งรับยังไม่เพียงพอ ต้องมีการเตรียมความพร้อมที่ดี รวมทั้งการดำเนินการเพื่อลดปัจจัยที่สร้างความเสี่ยงซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังมีความรู้ความเข้าใจในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย อยู่ในขอบเขตที่จำกัด จึงมีความจำเป็นในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและหลักการ ตลอดจนวิธีปฏิบัติในการลดความเสี่ยงโดยสามารถเริ่มได้ด้วยตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนในระดับภาครัฐและ ภาคการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากสาธารณภัยเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคนและหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงควรเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้สามารถช่วยกันสร้างสังคมที่มีความพร้อม รู้รับ และปรับตัว เพื่อลดโอกาสสูญเสียใดๆ หากเกิดสาธารณภัยขึ้นในอนาคต^{๒๖}

^{๒๖} กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, *อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน*, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๔), หน้า ๗.

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, (๒๕๕๔, หน้า ๗)	ประเทศไทยได้เผชิญกับสาธารณภัยตลอดมา โดยเฉพาะอุทกภัย การจัดการสาธารณภัยที่ผ่านมาสังคมไทยยังมีความรู้ความเข้าใจในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในขอบเขตที่จำกัด จึงมีความจำเป็นในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อสาธารณะเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและหลักการ เพื่อให้สามารถช่วยกันสร้างสังคมที่มีความพร้อม รู้รับ และปรับตัว เพื่อลดโอกาสสูญเสียใดๆ หากเกิดสาธารณภัยขึ้นในอนาคต

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล

จากการประมวลเนื้อหาโดยแต่ละแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทศบาล ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาจากนักวิชาการมานำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับเทศบาล ดังนี้

การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล มีวัตถุประสงค์ให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจพอสมควร และมีความเป็นชุมชนเมือง คือ มีความหนาแน่นของประชากร มีรายได้เพียงพอต่อการบริหารจัดการปกครองตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง เทศบาลคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนที่เป็นเมืองนั่นเอง

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลเนื่องมาจากการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์กรนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและการควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้^{๒๒๗}

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นในเขตเมือง และถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมาที่สุดตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งองค์ประกอบของเทศบาล ประกอบด้วย สภาพเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลจากการเลือกตั้งของประชาชนฝ่ายหนึ่งและอีกฝ่ายหนึ่ง คือ นายกเทศมนตรี ทำหน้าที่ฝ่ายบริการและกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนา นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนโดยมีราชการเป็นผู้ปฏิบัติงานตามที่ระเบียบกฎหมายบัญญัติไว้^{๒๒๘}

^{๒๒๗} วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, การเมืองการปกครองไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๕๕.

^{๒๒๘} นันทวัฒน์ บรมานันท์, การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓.

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันรับผิดชอบทั้งหมดหรือบางส่วนในการบริการท้องถิ่น กล่าวคือ การกระจายอำนาจ และการมอบอำนาจของรัฐบาลกลางทำให้ประชาชนมีอำนาจในการบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารราชการส่วนกลางที่มีอำนาจตัดสินใจและการดำเนินงานภายในท้องถิ่นของตน^{๒๙}

เทศบาล เป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยตามหลักการกระจายอำนาจ กล่าวคือ ราชการบริหารส่วนกลาง กระจายอำนาจไปให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอิสระที่จะดำเนินการปกครองตนเองภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เป็นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา เพราะเป็นการจำลองรูปแบบการปกครองประเทศมาใช้ในท้องถิ่น

ปัจจุบันเทศบาลจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งได้กำหนดให้การจัดตั้ง การเปลี่ยนชื่อ การเปลี่ยนแปลงเขต หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะของเทศบาล ให้กระทำเป็นพระราชกฤษฎีกา

เทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร อย่างไรก็ตามเทศบาลทั้ง ๓ ระดับ มีโครงสร้างเหมือนกัน คือ ประกอบด้วยสภาเทศบาล (ซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาลนั้น) และคณะเทศมนตรี (นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอีกจำนวนหนึ่ง) จะแตกต่างกันก็เฉพาะที่ตั้งหรือจำนวนประชากรเท่านั้น

เทศบาลตำบล จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นที่มีความเจริญพอสมควร และสามารถมีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำ ปรกติจะตั้งขึ้นในท้องถิ่นของอำเภอต่างๆ ที่มีใช้อำเภอเมือง หรือท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด เช่น เทศบาลตำบลโพธิ์ทอง ตั้งอยู่ที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เทศบาลตำบลมีสมาชิกเทศบาลได้ ๑๒ คน มีคณะเทศมนตรี ๓ คน (นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอีก ๒ คน) ปัจจุบันมีอยู่ ๔๘ แห่ง

เทศบาลเมือง จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป โดยประชากรเหล่านั้นอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คน/ตารางกิโลเมตร ทั้งมีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำ เทศบาลเมืองมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ ๑๘ คน มีคณะเทศมนตรีได้ ๓ คน เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล

ส่วนใหญ่เทศบาลเมืองจะตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองเพราะเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ดังนั้น ในแต่ละจังหวัดอย่างน้อยจะมีเทศบาลเมือง ๑ แห่ง อย่างไรก็ตาม เทศบาลเมืองอาจจัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นอำเภออื่นนอกจากอำเภอเมืองก็ได้ เช่น เทศบาลเมืองบ้านโป่ง ตั้งขึ้นที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปัจจุบันมีเทศบาลเมืองทั้งสิ้น ๘๗ แห่ง

เทศบาลนคร ตั้งขึ้นในท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป โดยประชากรเหล่านั้นอยู่กันอย่างหนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คน/ตารางกิโลเมตร ทั้งมีรายได้

^{๒๙} Daniel Wit อังโนพิเชษฐ วงศ์เกียรติ์จจร, แนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๒), หน้า ๓๕.

พอสมควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำ เทศบาลนครมีสมาชิกสภาเทศบาล ๒๔ คน และมีคณะเทศมนตรี ๕ คน (นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอื่นอีก ๔ คน)

เทศบาลนครจะจัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นชุมชนเมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชากรหนาแน่น ในพ.ศ. ๒๔๗๘ ประเทศไทยมีเทศบาลนครอยู่ ๓ แห่ง คือ เทศบาลนครกรุงเทพ เทศบาลนครธนบุรี และเทศบาลนครเชียงใหม่ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๔ รัฐบาลได้รวมเทศบาลนครกรุงเทพกับเทศบาลนครธนบุรีเข้าด้วยกันตั้งเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี แล้วได้พัฒนามาเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปพิเศษ เรียกว่า "กรุงเทพมหานคร" จึงทำให้เทศบาลนครเหลืออยู่แห่งเดียว คือ เทศบาลนครเชียงใหม่

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๓๘ รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทย ได้ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะเทศบาลเมืองขึ้นเป็นเทศบาลนครอีก ๘ แห่ง รวมกับที่มีอยู่เดิมเป็น ๙ แห่ง ดังนี้

๑. เทศบาลนครเชียงใหม่ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘
๒. เทศบาลนครนครราชสีมา ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๓. เทศบาลนครนครสวรรค์ ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๔. เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๕. เทศบาลนครขอนแก่น ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๖. เทศบาลนครอุดรธานี ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๗. เทศบาลนครยะลา ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๘. เทศบาลนครนทบุรี ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๙. เทศบาลนครหาดใหญ่ ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘

เทศบาลนครทั้ง ๙ แห่งนี้ ส่วนใหญ่จะยกฐานะจากเทศบาลเมืองที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือพื้นที่อำเภอเมืองนั่นเอง มีอยู่เพียงแห่งเดียวที่มีได้ตั้งอยู่ในท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด คือ **เทศบาลนครหาดใหญ่** ดังนั้น เทศบาลเมืองจะยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนครได้ทุกแห่ง ถ้ามีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนด แต่จะตั้งเป็นเทศบาลตำบลไม่ได้^{๓๐}

จากความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เทศบาล คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น และมาจากการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐบาล ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดตั้งแต่เกิดจนตาย ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์การส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของตนด้วย รวมถึงการร่วมพัฒนาชุมชน สังคม และองค์กรในการวางรากฐานและแบบแผนการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบระเบียบ

^{๓๐} วิรัช ธีรพันธุ์เมธี, “เทศบาล”, จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๕๗, (๒๕๓๙,) : ๑๕.

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับเทศบาล

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, (๒๕๕๓, หน้า ๕๕)	ระบบการปกครองที่เป็นผลมาจากการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐ โดยมีหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ
นันทวัฒน์ บรมานันท์, (๒๕๔๕, หน้า ๒๓)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ตั้งในเขตเมือง ประกอบด้วย ๑. สภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ๒. นายกเทศมนตรี เป็นฝ่ายบริหารและกำหนดนโยบายในการแนวทางการพัฒนา ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน
เดเนียล วิท, (๒๕๕๒, หน้า ๓๕)	การที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันรับผิดชอบทั้งหมด
วิรัช อธิพันธุ์เมธี, (๒๕๓๙, หน้า ๑๕)	การปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยตามหลักการกระจายอำนาจโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอิสระที่จะดำเนินการปกครองตนเองภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด แบ่งออกเป็น ๑. เทศบาลตำบล จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นที่มีความเจริญมีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำ ๒. เทศบาลเมือง จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดหรือมีประชากรตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไปโดยมีความหนาแน่นของประชากรไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คน/ตร.กม. และมีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำ ๓. เทศบาลนคร จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นที่มีประชากรตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป โดยมีความหนาแน่นของประชากรไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คน/ตร.กม. ทั้งมีรายได้พอสมควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำ

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบล สันทรายมawangค์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีอาสาสมัครจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบล สันทรายมawangค์ จำนวน ๖๕ คน เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมมือกันเตรียมการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนภัยพิบัติต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น และพร้อมที่จะเข้าระงับเหตุ สาธารณภัยต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงทีมีประสิทธิภาพ

พื้นที่รับผิดชอบ

ปัจจุบัน ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์ ตั้งอยู่ที่ สำนักงานเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์ ๒๓๖ หมู่ ๔ ต.สันทรายมawangค์ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน ๑,๙๘๒ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๕,๓๗๖ คน ดังนี้^{๓๑}

ตารางที่ ๒.๘ แสดงจำนวนประชากรตำบลสันทรายมawangค์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม (คน)	ครัวเรือน
๑	บ้านสันทรายท่าช้าง	๒๔๐	๒๗๕	๕๑๕	๑๗๕
๒	บ้านป่าสา	๓๓๔	๓๗๖	๗๑๐	๒๕๙
๓	บ้านท่าสองแคว	๑๓๕	๑๖๒	๒๙๗	๑๑๙
๔	บ้านศรีดอนชัย	๒๔๙	๓๒๑	๖๑๕	๒๕๘
๕	บ้านท่ามะขาม	๑๙๗	๒๐๙	๔๐๖	๑๕๔
๖	บ้านหนองแบน	๑๓๘	๑๓๖	๒๗๔	๑๐๔
๗	บ้านปิงหลวง	๒๓๓	๒๔๔	๔๗๗	๑๖๙
๘	บ้านปิงน้อย	๓๑๒	๓๐๔	๖๑๖	๒๒๑
๙	บ้านปากคลอง	๑๖๖	๑๙๔	๓๖๐	๑๓๐
๑๐	บ้านสันทรายมawangค์	๑๖๘	๑๙๖	๓๖๔	๑๓๔
๑๑	บ้านล้องปทุม่น	๑๖๖	๑๘๙	๓๕๕	๑๒๙
๑๒	บ้านต้นผึ้ง	๑๙๐	๑๙๗	๓๘๗	๑๓๐
รวม		๒,๕๗๓	๒,๘๐๓	๕,๓๗๖	๑,๙๘๒

^{๓๑} สำนักงานทะเบียนอำเภอสารภี, ข้อมูลพื้นที่ ณ เดือนมีนาคม ๒๕๕๗, (เชียงใหม่ : สำนักงานทะเบียน อำเภอสารภี, ๒๕๕๗), หน้า ๒.

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลขัวมุง อำเภอ สารภี จังหวัดเชียงใหม่
 ทิศใต้ ติดกับ ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
 ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
 ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลขุนคง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลหนองตอง
 อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อที่

ประมาณ ๑๐.๕๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖,๕๖๒.๕๐ ไร่

ภูมิประเทศ

ลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ริมฝั่งแม่น้ำปิง ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม เช่น การทำสวนลำไย ปลูกพริก หอม กระเทียม และพืชผักต่างๆ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายได้

อาชีพหลักที่สำคัญของราษฎรในหมู่บ้าน

- อาชีพรับจ้าง
- อาชีพทำสวน (ลำไย), ทำสวน (ผัก)
- อาชีพค้าขาย
- อาชีพช่างไม้ และการทำงานผลิตภัณฑ์จากไม้

ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์ มีจำนวนสมาชิกอาสาป้องกันภัยพลเรือนทั้งสิ้น ๒๑๐ นาย มีนายประภาส อุ่นใจ นายกเทศมนตรีตำบลสันทรายมawangค์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์^{๓๒} มี อำนาจหน้าที่สั่งการ ควบคุม และกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ อปพร. และ อปพร. ในสังกัดตลอดจนให้การสนับสนุนการดำเนินงานกิจการ อปพร. ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และสนับสนุนศูนย์ อปพร.ข้างเคียง รวมทั้งแต่งตั้งบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เพิ่มเติมตามความเหมาะสม^{๓๓}

ศูนย์ อปพร. เทศบาลตำบลสันทรายมawangค์ แบ่งการทำงานออกเป็น ๔ ฝ่าย ได้แก่

๑. ฝ่ายป้องกันและบรรเทาภัย มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๑.๑ ตรวจสอบตมตมสถานที่ที่ไม่ปลอดภัย เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย
- ๑.๒ สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่อพยพ เส้นทางอพยพ
- ๑.๓ สำรวจแหล่งน้ำดับเพลิง และเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันภัย

^{๓๒} เทศบาลตำบลสันทรายมawangค์, คำสั่งเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์ เรื่อง จัดตั้งศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมawangค์,(เชียงใหม่ : เทศบาลตำบลสันทรายมawangค์, ๒๕๕๗) หน้า ๑.

^{๓๓} เทศบาลตำบลสันทรายมawangค์, ระเบียบตำบลสันทรายมawangค์, (เชียงใหม่ : เทศบาลตำบลสันทรายมawangค์, ๒๕๕๗) หน้า ๑.

๑.๔ จัดเตรียม ซ่อมบำรุงเครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะสำหรับป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และกู้ชีพกู้ภัยให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

๑.๕ ปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัย การระงับภัยและบรรเทาสาธารณภัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัย และผู้อพยพ

๑.๖ ร่วมทำแผนและฝึกซ้อมการจัดทำแผนฝึกซ้อมป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และร่วมซ้อมแผนป้องกันภัยฝ่ายต่างๆ

๑.๗ ปฏิบัติหน้าที่ตามผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มอบหมาย

๒. ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนหมู่บ้านโดยทั่วไป

๒.๒ รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดระเบียบการจราจร และกำหนดเขตพื้นที่ห้ามเข้าในกรณีเกิดอัคคีภัยหรือภัยพิบัติอื่น ๆ

๒.๓ สนับสนุนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการท้องถิ่นการโจรกรรม อาชญากรรมชุมชน และการก่อความไม่สงบ

๒.๔ ร่วมควบคุมตรวจตราบุคคลที่น่าจะเป็นอันตรายต่อความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๒.๕ ร่วมควบคุมดูแล ให้ความปลอดภัยแก่ผู้ประสบภัยและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยในกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

๒.๖ ร่วมดำเนินการรักษาความปลอดภัยของสถานที่ราชการ และบุคคลสำคัญในสถานการณ์การรักษาความมั่นคงของพระมหากษัตริย์ตามที่ได้รับมอบหมาย

๒.๗ ร่วมกันซ้อมแผนป้องกันภัย การรักษาความปลอดภัย ร่วมกับฝ่ายต่างๆ

๓. ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

๓.๑ จัดหา จัดเตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค และเวชภัณฑ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และผู้ได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ

๓.๒ ร่วมช่วยเหลือการอพยพผู้ประสบภัยด้านการรักษาพยาบาล การอนามัย การจัดระเบียบภายในสถานที่รองรับผู้อพยพ

๓.๓ ร่วมประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย

๓.๔ ร่วมสำรวจจำนวนผู้ประสบภัย และความเสียหายในเบื้องต้น รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

๓.๕ จัดเตรียมสถานที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

๓.๖ ร่วมสงเคราะห์ช่วยเหลือการแจกจ่ายอาหาร และสิ่งของแก่ผู้ประสบภัย

๓.๗ ร่วมซ้อมแผนป้องกันภัย การช่วยเหลือรักษาพยาบาล และการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยร่วมกับฝ่ายต่างๆ

๔. ฝ่ายปฏิบัติการกู้ชีพกู้ภัย มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

ทำหน้าที่เป็นหน่วยเผชิญเหตุประจำศูนย์ อปพร. ปฏิบัติงานกู้ชีพ กู้ภัยเบื้องต้น ในกรณีเกิดภัยพิบัติ หรืออุบัติเหตุทางถนน ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการช่วยเหลือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รวมทั้งเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยได้อย่างปลอดภัย รวดเร็ว และถูกต้องตาม

หลักวิชาการ พร้อมทั้งยังสามารถให้การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ หรือหน่วยงานข้างเคียงที่มีพื้นที่ติดต่อกันในการดำเนินงานเพื่อทำงานกู้ชีพ กู้ภัยได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสนับสนุนการวิจัย เรื่อง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักสัจพจน์ธรรมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมawang อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

๑) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

จากการประมวลเนื้อหาโดยแต่ละแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาจากนักวิชาการมานำเสนอ ดังนี้

จิรฉัตร หนูคง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระดับความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหาดพันไกร อำเภอมือง จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ระดับของปัจจัยในการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในตำบลหาดพันไกร อำเภอมือง จังหวัดชุมพร พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองในด้านความตั้งใจจากภายใน ๔ มิติ คือ การเพิ่มพูนความรู้ภารกิจ มาตรการเพิ่มพูนความรู้ภารกิจสนับสนุน มิติความสามารถในการปฏิบัติงาน และมิติเจตคติ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม และด้านการแสวงหาโอกาส ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า จากผลการวิเคราะห์แสดงถึงประสิทธิภาพที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหาดพันไกร เนื่องจากทางผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหาดพันไกรนั้นให้ความสำคัญสนับสนุนในหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นอย่างดี ตลอดจนวางแผนที่รัดกุม จึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนอาสาสมัคร (อปพร.) ทุกคนมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี จึงทำให้ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก^{๓๔}

ประสิทธิ์ เวียงสงค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทาง ด้านนโยบายที่ชัดเจน พบว่าเทศบาลตำบลกมลาไสยมีการกำหนดนโยบายด้านแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัย และผู้นำมีวิสัยทัศน์ เข้าใจตระหนักถึงความสำคัญองงานด้านสาธารณภัย (มากกว่าร้อยละ ๘๐) มีการจัดทำแผน หรือวางระบบการปฏิบัติการก่อนเกิดเหตุ (ร้อยละ ๗๔) และที่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ คือ การแปลงนโยบายของรัฐบาลไปสู่แผนการปฏิบัติงานมีความเชื่อมโยงกับส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง แนวทางด้านการบูรณาการแผนการจัดการของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า เทศบาลตำบลกมลาไสย มีแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมี

^{๓๔} จิรฉัตร หนูคง, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนธาตุ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา), ๒๕๕๔.

การฝึกซ้อมแผนเพื่อเตรียมรับสถานการณ์สาธารณภัยกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (มากกว่าร้อยละ ๘๐) และ ที่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ คือ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความชัดเจนในขั้นตอนการช่วยเหลือและปฏิบัติงานเมื่อเกิดสาธารณภัย แนวทางด้านการเผชิญเหตุและการกู้ภัย พบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์สาธารณภัยขึ้น เทศบาลตำบลกมลาไสยสามารถเข้าควบคุมเหตุการณ์ได้ในทันที (มากกว่าร้อยละ ๗๐) และที่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ คือ เทศบาลตำบลกมลาไสยมีการตั้งศูนย์บัญชาการ (Command Center) เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลข่าวสาร แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชน พบว่าเทศบาลตำบลกมลาไสย มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และมีทีมกู้ภัยประจำตำบล (มากกว่าร้อยละ ๘๐) ที่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ คือ เทศบาลตำบลกมลาไสยมีการปลูกกระตมความคิดในการสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักในเรื่องอันตรายจากสาธารณภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ แนวทางด้านการแก้ไขปัญหาหระยะยาว พบว่าเทศบาลตำบลกมลาไสยมีแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัย (มากกว่าร้อยละ ๘๐) มีการจัดสรรเงินไว้สำหรับการแก้ไขปัญหาสาธารณภัย (ร้อยละ ๗๒) และที่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ คือ เมื่อเหตุการณ์ สาธารณภัยผ่านพ้นไป เทศบาลตำบลกมลาไสยมีแผนการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระยะยาว ซึ่งหมายถึงการพัฒนาแบบยั่งยืนและสมดุล^{๓๕}

รณชัย มณีอินทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการศึกษาพบว่า เมืองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงไม่กี่แห่ง ที่มีการเตรียมแผนการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่ได้มีการจัดทำแผนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเนื่องมาจากในพื้นที่ๆ รับผิดชอบไม่เคยเกิดสาธารณภัย หรือไม่ใช่พื้นที่เสี่ยงภัย หรือตัวนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ทราบว่าตนมีบทบาทอำนาจและหน้าที่ในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ของตนเอง ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดทำแผนลักษณะของการจัดทำแผนจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ลักษณะของแผนดังกล่าวไม่มีความครอบคลุมในทุกประเด็น และไม่ใช้เป็นแผนเชิงปฏิบัติการตัวนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ก็ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และไม่เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ในการศึกษาปัญหาหรือข้อจำกัดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่สำคัญคือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร ด้านบุคลากรที่มีไม่เพียงพอ และในกรณีการเกิดสาธารณภัยซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ความเสียหายล่วงหน้าได้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้เหมาะสม และยังพบว่า มีปัญหาในด้านเจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอและขาดบุคลากรที่มีองค์ความรู้ความสามารถโดยตรงขาดทักษะ ในการชี้แจงข้อมูลทางเอกสารการ เจ้าหน้าที่ยังขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ขาดทักษะในการซ้อมแผนปฏิบัติการแบบสมจริง ขาดแรงจูงใจ และภาครัฐไม่ได้เข้าไปดูแลหรือให้ความรู้ด้าน

^{๓๕} ประสิทธิ์ เวียงสงค์, “แนวทางการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์), ๒๕๕๕

ทักษะของกลุ่มอาสาสมัครในมูลนิธิกลุ่มย่อยๆ และปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณ ตลอดจน ปัญหา ด้านการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรกล^{๓๖}

สมชาย อุทัยประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนธาตุ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ การติดต่อประสานงานและการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานได้ สำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น มีปัญหาในการปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ก็มีแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และมีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถช่วยเหลือประชาชนในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นไปอย่างทั่วถึง ผู้ทำการศึกษา มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ คือ ผู้บริหารควรเข้ามามีบทบาทและให้ความสำคัญกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อย่างจริงจัง เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีเบี้ยเลี้ยง หรือการประกันภัยในกรณีที่ปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงสูง ควรมีเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่รับผิดชอบงานในด้านนี้โดยตรง มีการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจะออกปฏิบัติหน้าที่ได้ตลอดเวลาเมื่อมีการร้องขอ ควรมีการจัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ ระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน องค์การบริหารส่วนตำบลโนนธาตุ ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ขาดการมีส่วนร่วมและขาดวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องควรจะมีมือในการแก้ไขปัญหา^{๓๗}

อดิเทพ ทองศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ผู้บริหารได้วางนโยบายและมาตรการการจัดการงานป้องกันภัยไว้อย่างชัดเจนและมีการพัฒนาเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับ ๓ ภาคส่วน คือ ภาครัฐราชการ ภาคเอกชน ประชาชน และภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รูปแบบ

^{๓๖} รณชัย มณีอินทร์, บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๔.

^{๓๗} สมชาย อุทัยประดิษฐ์, บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนธาตุ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๑.

ในการจัดการเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วย การจัดเวทีรับฟังปัญหา สาธารณภัยจากผู้นำชุมชน การฝึกซ้อมแผนด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงาน อื่นอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมภาคประชาชนให้จัดการปัญหาสาธารณภัยด้วยตนเอง และการ พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปัจจัยแห่งความสำเร็จใน การจัดการเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย ปัจจัยการนำการบริหารงาน แบบเครือข่ายมาใช้ ปัจจัยจากตัวผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน และปัจจัยจากภาคประชาชนในพื้นที่ ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขในการจัดการเครือข่ายสาธารณภัย ซึ่งพบปัญหาที่สำคัญ ๔ ประการ คือ บุคลากรไม่เพียงพอ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่ครอบคลุมภารกิจสำคัญ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสวัสดิการของเจ้าหน้าที่หรือ อาสาสมัครผู้ปฏิบัติงานไม่เป็นรูปธรรม ^{๓๘}

ทนงศักดิ์ วิงวอน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต ๑๐ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินโครงการตามมาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย เขต ๑๐ ลำปาง ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย เขต ๑๐ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง แต่ผลการประเมินโครงการตามมาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย เขต ๑๐ ลำปาง ตามความคิดเห็นของชาวบ้านประสบความสำเร็จในระดับมาก สภาพปัญหาและอุปสรรคต่อมาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย เขต ๑๐ ลำปางจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่พบว่า ขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ขาดแคลนงบประมาณและขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ ลำบากไม่ชัดเจน ด้านความคิดเห็นของชาวบ้านพบว่า สภาพการคมนาคมขนส่งใน พื้นที่ที่ประสบภัยส่วนมากเป็นหุบเขาและเส้นทางทุรกันดารยากต่อการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ ความล่าช้าของระบบราชการที่มีขั้นตอนซับซ้อนโดยเฉพาะเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณ การขาด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งไม่มีการบูรณาการ ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ หน่วยงานเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับชาวบ้านผู้ประสบภัยแล้ง ^{๓๙}

จากการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นบทบาท ที่สำคัญบทบาทหนึ่งของเทศบาลที่ได้มอบหมายให้อาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในการให้บริการประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

^{๓๘} อติเทพ ทองศรี, ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การ บริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง, **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๖.

^{๓๙} ทนงศักดิ์ วิงวอน, มาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณ ภัย เขต ๑๐ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๑.

และสังคมร่วมกับประชาชน เพราะ อปพร. คือ ผู้เสียสละต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ของตน มีหน้าที่ (๑) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ (๒) ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในเขตพื้นที่ (๓) รักษาความสงบในเขตพื้นที่ (๔) สงเคราะห์ผู้ประสบภัย แต่ อปพร. ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร เหตุเพราะยังขาดปัจจัยหลายๆ อย่างในการปฏิบัติงาน เช่น สวัสดิการต่างๆ ความพร้อมในด้านอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และที่สำคัญคือแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสังคหวัตถุธรรม

จากการประมวลเนื้อหาโดยแต่ละแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาจากนักวิชาการมานำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลัก สังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านขาดแคลนบุคลากรขาดแคลนสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ขาดแคลนตำราเรียนและคู่มือครู อาคารและสถานที่เรียนอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมและไม่เพียงพอ บุคลากรส่วนใหญ่ยังมีประสบการณ์น้อยขาดครูสอนสายวิชาสามัญและมีครูอาจารย์ลาออกอยู่บ่อย ๆ นักเรียนมาจากครอบครัวที่ยากจนมีปัญหาทางสังคมครอบครัวแตกแยกทำให้นักเรียนเป็นคนก้าวร้าวไม่มีความสนใจในการเรียนนักเรียนบางส่วนลาออกกลางคัน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนขาดเรียนนานไม่มี การลาออก และมีการเข้าออกบ่อย หลักสูตรไม่ค่อยชัดเจนไม่มีจุดยืนที่แน่ ขาดอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านทาน ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ส่วนใหญ่รับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคน ผู้พูดจาสุภาพ อ่อนหวาน จิตสำนึกในการให้บริการ และให้คำปรึกษาแนะนำ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด บุคลากรทางการศึกษาควรให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พูดจากับประชาชนด้วยความสุภาพ จริงใจ และพร้อม ที่จะให้บริการ ควรให้การบริการประชาชนโดยไม่มุ่งหวังว่าจะได้รับผลตอบแทน สิ่งของหรือคำชมเชย ควรทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการในการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ควรให้บริการแก่ประชาชนทุกคนที่มาติดต่อราชการอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม^{๔๐}

^{๔๐} พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น), การประยุกต์ใช้หลัก สังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

พระมหาวัชชัย วิชชเมธี (เถื่อนมูลแสน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}=3.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเพศ และด้านอาชีพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ด้านอายุและด้านรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓) ปัญหาอุปสรรค ในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน บางท่านมีความอนุเคราะห์ดี บางท่านเข้มงวดในกฎเกณฑ์มากเกินไป ประชาชนไม่ได้รับการบริการอย่างเพียงพอ ไม่มีการจัดน้ำดื่ม และช่องทางสำหรับผู้สูงอายุเจ้าหน้าที่บางคนยังขาดความเป็นกันเองกับประชาชนที่มาขอรับบริการ ขาดการชี้แจง^{๔๑}

วีระศักดิ์ เปาชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของสถานีตำรวจภูธรเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสมานัตตตา ด้านอรรถจริยา ด้านทาน และด้านปิยวาจา ตามลำดับ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริการของสถานีตำรวจภูธรเวียงหนองล่อง พบว่า

๑. ด้านทาน สถานีตำรวจอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนไม่มีป้ายบอกเส้นทาง ควรจัดทำป้ายบอกเส้นทางไปสถานีตำรวจให้เห็นชัดเจนตลอดเส้นทาง

๒. ด้านปิยวาจา เจ้าหน้าที่พูดเสียงดังใช้อารมณ์ เจ้าหน้าที่ควรจะรู้จักควบคุมอารมณ์ และมีความเห็นใจเข้าใจประชาชน

๓. ด้านอรรถจริยา เจ้าหน้าที่ขาดความตั้งใจ เอาใจใส่ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของประชาชน ควรปลูกฝังจิตสำนึกถึงการให้บริการในหน้าที่ว่าการช่วยเหลือประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญ

^{๔๑} พระมหาวัชชัย วิชชเมธี (เถื่อนมูลแสน), “คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

๔. ด้านสมานัตตตา การให้บริการของเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความเท่าเทียมกัน ยังมีการเลือกปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ควรมีความตระหนักว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ^{๔๒}

พรกมล ชูบุญกุลพงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของกาลยาณและครอบครัวกลาง ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านทาน พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง เนื่องจากเจ้าหน้าที่คอยให้บริการในเวลาเร่งด่วนและเพิ่มช่องทางการให้บริการมากขึ้นทำให้เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อ

๒. ด้านปิยวาจา พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีจิตใจให้บริการ รักในการบริการด้วยความเต็มใจ หน้าที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส พูดจาไพเราะอ่อนหวาน

๓. ด้านอัตถจริยา พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่คอยสอบถาม ขวนขวายช่วยเหลือในการเขียนคำร้อง คำแถลง และบริการอื่น ๆ รวมทั้งระเบียบและข้อกฎหมาย

๔. ด้านสมานัตตตา พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อทุกคนเท่าเทียมกัน เสมอต้นเสมอปลาย โดยไม่คำนึงถึงฐานะ^{๔๓}

มณีนุช ไพรดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยตามหลักสังคหวัตถุทั้ง ๔ ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก กล่าวคือ ปัจจัยด้านสมานัตตต้ามามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรสูงมากด้านปิยวาจา และอัตถจริยามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรสูง เนื่องจากพนักงานได้รับการสื่อสารจากองค์กรด้วยความเหมาะสมและสื่อสารด้วยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวพนักงานเอง จากการที่องค์กรมีช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารจากพนักงานโดยมีหน่วยงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ ติดต่อสอบถามข้อมูลที่เป็นข่าวสารและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของพนักงาน และอัตถจริยาในทางบริหารงานบุคคลเปรียบได้กับการที่องค์กรดูแลเอาใจใส่ต่อพนักงานสัมพันธ์ภาพระหว่างพนักงานและองค์กร เหตุเนื่องมาจากพนักงานได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี

^{๔๒} วีระศักดิ์ เปาชัย, การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของสถานีตำรวจภูธรเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

^{๔๓} พรกมล ชูบุญกุลพงษ์, การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของกาลยาณและครอบครัวกลาง, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

จากองค์กร กล่าวคือ องค์กรได้มีสวัสดิการให้กับพนักงานในหลายด้าน ทั้งให้กับพนักงานและครอบครัวของพนักงาน สำหรับด้านทานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรปานกลาง เนื่องมาจากปัจจัยด้านทานหากเปรียบเทียบแล้ว คือ สิ่งตอบแทนที่พนักงานได้รับจากองค์กร เช่น ค่าจ้าง สวัสดิการ ต่างๆ หรือสิ่งจูงใจที่องค์กรให้กับพนักงานเพื่อรักษาพนักงานให้อยากที่จะอยู่กับองค์กรต่อไปนานๆ^{๔๔}

อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์” กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่ไปขอรับบริการที่ฝ่ายทะเบียนของที่ว่าการอำเภอเมืองนครสวรรค์ จำนวน ๒๙๑ คน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๗๕$) ในด้านสมานัตตาส่วนหนึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๔๑$) ในด้านปิยวาจา เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับอายุและอาชีพมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน^{๔๕}

ศิวพร สัจจวัฒนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน” ผลการศึกษาพบว่า ๑) การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของงานบริการเริ่มตั้งแต่โอปอ้อม อารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน วางตนเหมาะสม เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คนและยังเป็นเครื่องยึดใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ๒) การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน ๓ ด้าน และระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน และเรียงลำดับค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า การรับรู้การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน ด้านสมานัตตตต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านปิยวาจา ด้านทาน และด้านอัตถจริยา ๓) การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การมาใช้บริการ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน ๔) การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการ

^{๔๔} มณีนุช ไพรดี, “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^{๔๕} อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

ให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรังตามการรับรู้ของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๒ ด้าน คือ ด้านปียวจา และสมานัตตดา ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕^{๔๖}

ปิยะบุตร รักขวัชร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี (การบริหารการศึกษา)” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นมากเป็นอันดับที่หนึ่ง ได้แก่ด้านปียวจา และด้านสมานัตตดา รองลงมาได้แก่ด้านอรรถจริยา ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านทาน

๒. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง/หน้าที่ การฝึกอบรม และการร่วมทำกิจกรรมเพื่อชุมชน/สังคม เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี คือ ๑) ด้านทาน ผู้บริหารควรสอนงานหรือแนะนำให้บุคลากรที่ขาดความรู้และประสบการณ์ ตามโอกาสสมควร ๒) ด้านปียวจา ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่มีประโยชน์ มีเหตุผล และกล่าวถูกกาลเทศะ ควรกล่าวยกย่อง หรือชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ และด้วยความยินดีเสมอ ๓) ด้านอรรถจริยา ผู้บริหารควรร่วมช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ และกระตือรือร้น ผู้บริหารควรมีความยินดีที่จะช่วยเหลือบุคลากรอย่างเสมอภาค ๔) ด้านสมานัตตดา ผู้บริหารควรวางตนเสมอต้นเสมอปลาย กับบุคลากรทุกคน ผู้บริหารควรปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความเป็นกันเอง ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเหมาะสมกับบทบาทของผู้นำ^{๔๗}

อรอนงค์ มหามิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้างได้นำมาใช้ครบทั้ง ๔ องค์ประกอบ ในเรื่องของการให้ (ทาน) เป็นวัตถุคือเงินที่นำมาร่วมกันลงทุนในการจัดตั้งกลุ่ม การใช้คำพูดที่ไพเราะมีประโยชน์ (ปียวจา)

^{๔๖} ศิวพร สัจจวัฒนา, “การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรังตามการรับรู้ของประชาชน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^{๔๗} ปิยะบุตร รักขวัชร์, “ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี (การบริหารการศึกษา)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

การประพุดิตนให้เป็นประโยชน์ (อรรถจริยา) และความสม่ำเสมอ (สมานัตตตา) ซึ่งผลการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้าง ช่วยเหลือชาวบ้านในการหาเลี้ยงชีพได้ ถือเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ทำให้มีทุนทรัพย์ในการเลี้ยงชีพ และมีเงินออมทรัพย์สะสม การจัดสวัสดิการชุมชนจึงเป็นการสร้างหลักประกันชีวิตที่ดีให้กับชาวบ้าน ถือเป็นภูมิปัญญาที่ทุกคนได้ร่วมกันดำเนินการจนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี^{๔๘}

ธัญญรัตน์ อินทรพิทักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการการรับชำระภาษีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ๑) คุณภาพการให้บริการการรับชำระภาษีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๖๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ๒) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการการชำระภาษีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และประเภทการชำระภาษี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพ และประเภทการชำระภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการการชำระภาษีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการรับชำระภาษีตามหลัก สังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการการชำระภาษีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าด้านทานควรจัดเจ้าหน้าที่ไว้คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำประชาชนที่มาใช้บริการบริการให้เพียงพอ ด้านปิยวาจา ควรให้เจ้าหน้าที่พูดให้คำแนะนำด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนเข้าใจง่ายมากขึ้น ด้านอรรถจริยา ควรให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ให้บริการด้วยความเต็มใจ ด้านสมานัตตตา ควรให้เจ้าหน้าที่เอาใจใส่กับประชาชนให้มากขึ้นกว่าเดิม^{๔๙}

จากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ประสานใจทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกันให้อยู่อย่างมีความสุขสามัคคีซึ่งประกอบไปด้วย

๑. การให้ทาน คือ การอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามโอกาสต่างๆ เช่น งานบุญกุศล งานอัคริร้าย เป็นต้น

๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยคำที่ดี มีประโยชน์ ถูกต้องดีงาม และก็จริงใจต่อผู้ร่วมงาน

^{๔๘} อรอนงค์ มหามิตร, “การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภोजิตร์ส จังหวัดชัยภูมิ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๔๙} ธัญญรัตน์ อินทรพิทักษ์, “คุณภาพการให้บริการการรับชำระภาษีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

๓. อุตถจริยา คือ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์กันคนอื่น เช่นว่าเราช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั่วไป แนะนำแก้ไขปัญหาต่างๆ และชักชวนให้คนอื่นสนใจในธรรมะ

๔. สมานัตตา คือ ความเป็นผู้มีตนสม่าเสมอ วางตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างเสมอภาค วางตัวให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ เข้ากับคนอื่นให้ได้ ไม่เอาเปรียบคน

ตารางที่ ๒.๙ ตารางสรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑	ระดับความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหาดพันไกร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร	จิรฉัตร หยุคง (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา)	๒๕๕๔	ปริมาณ	ระดับความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองในด้านความตั้งใจจากภายใน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านการแสวงหาโอกาส แสดงถึงประสิทธิภาพที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่
๒	แนวทางการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์	ประสิทธิ์ เวียงสงค์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์)	๒๕๕๕	ปริมาณ	แนวทางการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหา สาธารณภัยด้านนโยบายที่ชัดเจน ผู้นำมีวิสัยทัศน์ แนวทางการพัฒนาด้านการบูรณาการแผนการจัดการของหน่วยงานต่างๆ มีแผนป้องกันและมีการฝึกซ้อมแผนแนวทางการเผชิญเหตุและการกู้ภัย สามารถเข้า
๓	บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี	รณชัย มณีอินทร์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๒๕๕๔	ปริมาณ	มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงไม่กี่แห่งที่มีการเตรียมแผนการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว ปัญหาหรือข้อจำกัดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สำคัญคือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๔	บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	สมชาย อุทัยประดิษฐ์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๒๕๕๑	ปริมาณ	การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร การติดต่อประสานงานและการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เกิดผลดีกับหน่วยงานได้ และผู้บริหารควรมีเบี่ยงเลี่ยนหรือการประกันภัยในกรณีที่เป็นงานที่มีความเสี่ยงสูง
๕	ความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	อดิเทพ ทองศรี (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๖	คุณภาพ	ผู้บริหารได้วางนโยบายและมาตรการการจัดการงานป้องกันภัยได้อย่างชัดเจนและมีการพัฒนาเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานด้านการป้องกันกับ ๓ ภาคส่วน คือ ภาคราชการ ภาค เอกชนและภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่
๖	มาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต ๑๐ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ทะนงศักดิ์ วิงวอน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๑	ปริมาณ	ผลการประเมินโครงการตามมาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งประสบความสำเร็จในระดับมาก แต่ทางศูนย์ก็ยังขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นยังล่าช้าและไม่มีความชัดเจน

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๗	การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น) (มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	คุณภาพ	มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านอติถจริยาและด้านทาน
๘	คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์	พระมหาวัชชัย วิภชชเมธี (เถื่อนมูลแสน)	๒๕๕๖	ปริมาณ	ประชาชนมีความ คิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ในระดับมาก ทั้งในด้านของปิยวาจา อติถจริยา และสมานัตตตา ส่วนด้านทานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาพบว่าการให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีการจัดน้ำดื่มให้บริการ
๙	การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของสถานีดำรงจตุรเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	วีระศักดิ์ เปาชัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	ประชาชนผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสมานัตตตา ด้านอติถจริยา ด้านทาน และด้านปิยวาจา

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๐	การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง	พรกมล ชูนกุลพงษ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางอยู่ในระดับมากทุกด้าน
๑๑	การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร์ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)	มณีนุช ไพรดี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	ปัจจัยตามหลัก สังคหวัตถุทั้ง ๔ ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร์ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก
๑๒	ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์	อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ในระดับมาก

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๓	การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน	ศิวพร สัจจวัฒนา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฝรั่งตามการรับรู้ของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
๑๔	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	ปิยะบุตร รักษ์วงศ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้แก่ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตา ด้านอรรถจริยา ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านทาน
๑๕	การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้างตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ	อรอนงค์ มหามิตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	การจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้างได้นำมาใช้ครบทั้ง ๔ องค์ประกอบในเรื่องของการให้ (ทาน) เป็นวัตถุคือเงินที่นำมาร่วมกันลงทุนในการจัดตั้งกลุ่ม การใช้คำพูดที่ไพเราะมีประโยชน์ (ปิยวาจา) การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ (อรรถจริยา) และความสม่ำเสมอ (สมานัตตตา)

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

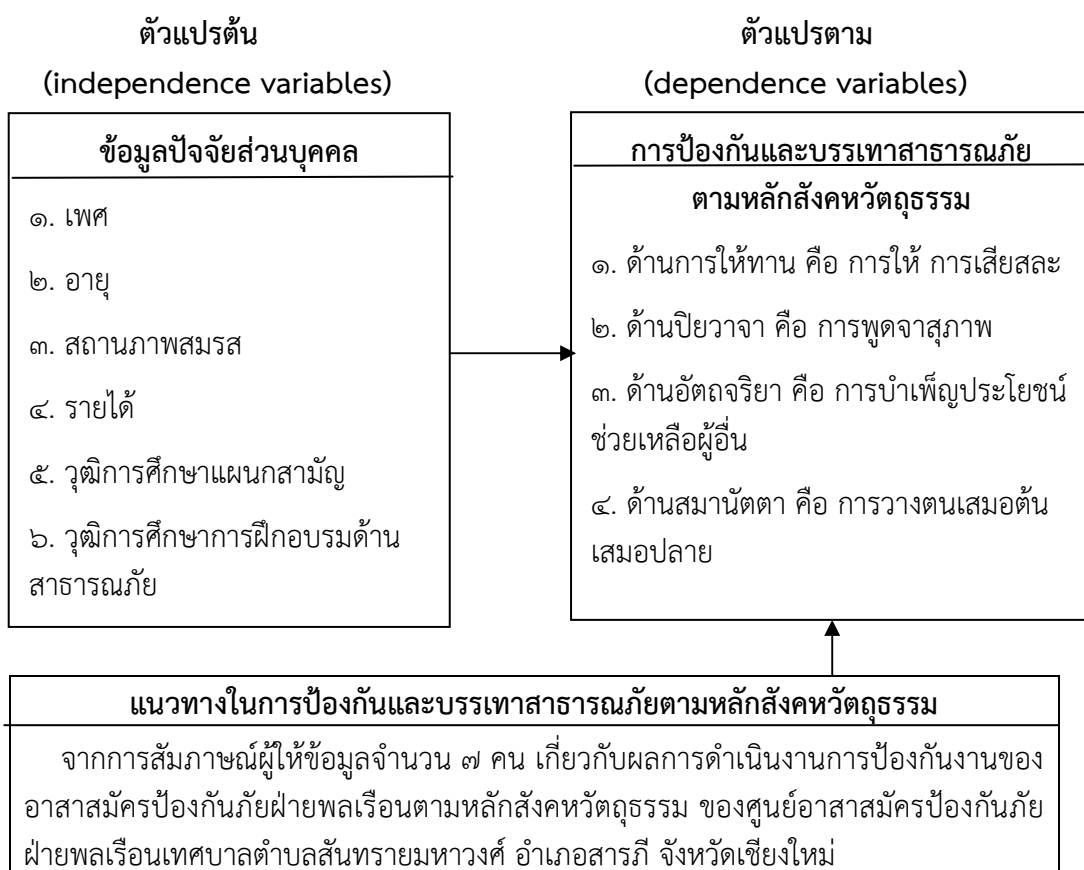
ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๖	คุณภาพการให้บริการการ รับชำระภาษีตาม หลักสังกัดวัตถุ ๔ ของ เทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์	ธัญญรัตน์ อินทรพิทักษ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ เชิง คุณภาพ	คุณภาพการให้บริการการรับชำระภาษีตามหลักสังกัดวัตถุ ๔ อยู่ในระดับปานกลาง และควรจัดให้เจ้าหน้าที่ไว้คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำอย่างเพียงพอ

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิด ทั้งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามได้แก่

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ วุฒิการศึกษาแผนกสำคัญ และวุฒิการศึกษาการฝึกอบรมด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒) ตัวแปรตาม (dependent Variables) ได้แก่ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลสันทรายมหลวงค์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วย ๑) ด้านการให้ทาน คือ การให้ การเสียสละ ๒) ด้านปิยวาจา คือ การพูดจาสุภาพ ๓) ด้านอตัถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่น ๔) ด้านสมานัตตา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ดังแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย